

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה מ"ח/תשל של הממשלה
כ"ה באדר ב' תש"ל - 2.4.70

נכחו חשירים:

ג. מאיר - יו"ר
א. אבן
י. אלון (מאמצע סעיף 465 ועד סופו)
י. בורג
י. ברזילי
ח. גבתי
י. גלילי (מאמצע סעיף 465)
א.ל. דולציין
מ. דיין (מאמצע סעיף 464 ועד אמצע סעיף 465)
ש. הלל
ע. ויצמן
ז. ורהפטיג
ח. לנדאו
ש. פרס
א. רימלט
ו. שם-טוב
ז. שרף

נעדרו חשירים:

י. אלמוגי
מ. בגין (בחול"ל)
י. ספיר (בחול"ל)
פ. ספיר (חולה)
מ. קול (בחול"ל)
ח.מ. שפירא (חולה)
י.ש. שפירא (בחול"ל)

מ. ארנון - מזכיר הממשלה
א. אגמון - משרד האוצר (מאמצע סעיף 465 ועד סופו)
י. הרצוג - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
תא"ל ש. גזית - צה"ל (בסעיף 465)

סדר היום:

463. פעולות למען מגבית החירום והבונדס
464. ש א ל ה
465. פיתוח כלכלי והרחבת התעסוקה בשטחים
466. הפעולה נגד סוריה
467. הטיפול הציבורי בשאלת יהודי ברית-המועצות
468. הסברה - סמכויות שדים והעברת שטחי פעולה ממשרד ראש הממשלה

463. פעולות למען מגבית החירום והבונדסראש הממשלה ג. מאיר:

לפני שנפתח בישיבה, אקרא בפניכם מכתב קטן: שד האוצר עבר ניתוח, והכל עבר בסדר והרופאים מרוצים (וזה הדבר החשוב ביותר). הוא ישהה שבוע עד עשרה ימים בבית-החולים, אך אין כל מקום לדאגה.

יחד עם ידיעה זו הגיע מכתב חתום על-ידי שד האוצר, בו נאמר כך: לצורך תיאום הפעולות של מגבית החירום בארצות השונות - הוקמה כאן ועדה מורכבת מה"ה משה ריבלין, קרויטנר ואגמון.

חשד מבקש שני דברים: 1. לעזור לוועדה עד כמה שניתן; 2. לא לקבל התרמות לקהילות שונות בלי תיאום עם ועדה זו. האם ברור הדבר לחברים? הכוונה כאן למוסדות ומדינות שונות. בדרך-כלל פונים אנשים אל כל אחד מאתנו, ומעתה צריך יהיה לתאם זאת עם הוועדה.

חשד א.ל. דולצ'ין:

הענין שונה קצת מכפי שתארת אותו: פירוש הדבר שכל שד המקבל הזמנה - צריך לפנות אל הוועדה?

ראש הממשלה ג. מאיר:

לדעתי זה בדיוק אותו הדבר, כי לכך התכוונתי.

חשד א.ל. דולצ'ין:

בסדר.

מ ח ל י ט י ם:

- א. חברי הממשלה יענו, כמיטב יכולתם, לפניות הוועדה הבינמוסדית לקחת חלק פעיל בכנסים לגיוס כספים באמצעות המגבית והבונדס בחו"ל.
- ב. חברי הממשלה יעבירו גם פניות ישירות אליהם להופעות בכנסי המגבית לוועדה האמורה, אשר תסדיר ותתאם נסיעות חשדים.
- ג. חשדים יורו גם לעובדי משרדיהם לנהוג על-פי הסדר זה.

464. ש א ל השד הדואר א. רימלט:

אני רוצה לשאול שאילתא, שהיא משאלה להבהרה המופנית אל שד החוץ: במסיבת העתונאים האחרונה דיבר שד החוץ על ענין הקריה היהודית בחברון, ואמר שמתנגד הוא לכך, וזו זכותו הלגיטימית.

במידה ויכול אני לסמוך על העתונות הוא נגע שם בבעיה של שינוי אופי העיר. הוא אמר, שמספר משפחות יהודיות אינו משנה את אופייה של העיר. הוא אמר את הדברים, ואני מבין שבעיית אופי העיר אינה ארכיטקטונית, אלא דמוגרפית, כלומר: הכנסת יהודים לעיר.

שאלותי הן אלה: א. האם ההתבטאות הזאת נכונה? ב. האם אנו קובעים ענין שינוי או אי-שינוי אופי של עיר, כאיזה כלל מחייב וקובע, כי סוף-סוף אנו רוצים לשנות את אופייה של ירושלים, שינינו בשעתו את אופייה של נצרת. מה הכוונה להכניס ככלל, שבעשייה של הכנסת יהודים - משנים

או אין משנים אופייה של עיר? עד כאן משאלתי ובקשתי להבהרה.

שד החוץ א. אבן:

אני הסברתי באותו מעמד מדוע אני מחייב את ההחלטה שקיבלה הממשלה על מתן היתר להקמת 250 יחידות דיור ומדוע, לפי דעתי, טעו אלה שדעשו, שדבר זה יעורר בעיות מדיניות או חמורות אחרות בתחום ההסברה. בין הסיבות שמניתי אותן, והעליתי אותן בממשלה: העולם מכיר בזיקה המיוחדת של יהודים לחברון, ואין לנו שום כוונה להסכים לכך שחברון תהיה יודנריין, וממדי ההתיישבות צנועים שם ואינם משנים למעשה מבחינה יסודית את המציאות הדמוגרפית באזור.

מכל הטעמים האלה אמרתי, שאלה שראו בזה סכנה גדולה - לדעתי הביעו בהלת-שוא.

באותו הקשר אמרתי, שהדבר כל כך סביר וצנוע, שאני משתומם, שרואים בזה איזה שינוי יסודי של המציאות המדינית או הדמוגרפית, או ההסטורית באזור.

הבהרתי בדבריי, שהממשלה לא החליטה בעד או נגד בענין הקריה, כאשר דנה בזה. אבל עובדה שצניעות ממדי ההתיישבות - זה אחד הנימוקים מדוע אלה שנבהלו יתר על המידה, נבהלו בהלת-שוא, לדעתי.

465. פיתוח כלכלי והרחבת התעסוקה בשטחים

השר לקליטת העליה ש. פרס:

הממשלה החליטה שהסדר נושא הפליטים חייב להיות חלק מההסדר הכולל במזרח התיכון ומההסדר של עניני השלום.

איני בא להציע שום שינוי בעמדת הממשלה בענין זה, ואוסיף הערה אישית, שמהיום בו התחלתי ללמוד את בעיית הפליטים - מידת הצניעות שלי הלכה וגדלה, מתוך שתי הנחות אלה, אני רוצה לתת עתה בפניכם סקירה קצרה ולהציע לממשלה מספר הצעות מאד מוגדרות ומצומצמות באופיין.

הערה נוספת אחת, בדרך הטבע, יש להביא בחשבון קידום נושא הפליטים, שהוא חייב להיות חלק אינטגרלי מקידום המצב הכלכלי בשטחים. אך אין לדבר על תעסוקה מיוחדת לפליטים. הם חיים בגדה וברצועת-עזה, ובנושא התעסוקה - דין הפליטים כדין אחרים בשטח זה.

ספק אם כדאי להבליט את הנושא הזה מבחינה מדינית, כענין של הפליטים בפני עצמו. בעיקר כוונתי לנושא התעסוקה, כי כל הבלטה בנושא זה - עלולה לגייס התנגדות גדולה והולכת מהצד הערבי לנושא.

עלינו להחליט על מדיניות כללית, בהתאם למציאות, ואת זו צריך לתקן מדי פעם, כאשר מתגלים קשיים, או מתגלות אפשרויות חדשות.

אני בטוח שזה וגם זה יגדלו בעתיד הלא-רחוק, אליו מתקדמים אנו.

מה שניתן לעשות באופן מעשי, כפי שנראה לי, זה להתחיל לטפל במחנות הפליטים עצמם. מכל מה שראיתי, מראה המחנות הוא המדכא והמרשים ביותר למבקרים זרים וישראלים גם יחד, בכל השטחים.

ככל שהזמן חולף - מצב המחנות הולך ורע וממשלת ישראל אחראית לו יותר מכפי שהיתה לפני כן.

אעיר שתי הערות לגבי העתיד: אינני מציע לדון עתה על שתי שאלות רלבנטיות בקשר לטיפול בפליטים, גורל ססו"ת; כמו-כן איני מציע לדון היום בענין הפיצויים לפליטים. יש בזה שתי דעות חזקות: ישנה דעה, שצריך לערוך דגם של חיי הפליטים החיים בירושלים, המונים 11 אלף איש.

על שני נושאים אלה מציע אני לא לדון עתה. תמונה כללית של המצב: בגדה חיים קרוב לשש מאות אלף איש, על שטח של 5200 קמ"ר. בעזה, בלי אל-עריש, חיים 335 אלף ערבים, על שטח של 370 קמ"ר. כלומר, צפיפות של אלף איש לקמ"ר, וזה אינו אזור מאנהטן. כלומר, זה בלי מרחב חקלאי ובלי הסדרים עירוניים כלשהם.

ישנם 35 אלף נוספים באזור אל-עריש.

שד השיכון ז. שדף:

תושבים או פליטים?

השר לקליטת העליה ש. פרס:

תושבים.

כדאי להוסיף לגבי הכרקטריסטיקה החשובה ביותר לגבי פליטים אלה, שזה ישוב צעיר מאד. למעלה מחמישים אחוז מהם הינם למטה מגיל 14. פירוש הדבר, שרוב האוכלוסיה שם היא של ילדים, וגיל הפועלים גם הוא צעיר. אני מרגיש שם כמו ראשיש שביקר בפריס, והיה יושב עם הגב אל נהג המונית, כדי לא לראות כיצד עולה מחוג הטכסומטר ועמו - המחיר...

לפי אונר"א - ביהודה ושומרון ישנם 240 אלף פליטים. כלומר, נכון יותר לומר - 240 אלף כרטיסים, בעזה 275 אלף, ויחד - 511 אלף כרטיסים של פליטים.

אונר"א טוענת שיש בסך הכל מיליון ו-390 אלף פליטים באזור כולו ו-515 אלף - בישראל כולה.

אונר"א טוענת, שמתוך מיליון ו-390 אלף אלה - 40% נמצאים במחנות, והוא הדין בישראל.

לפי מפקד ספטמבר 1969, ביהודה ושומרון ישנם 121,659 פליטים ובירושלים - 11,567 פליטים. בעזה - בין 286 אלף ל-256 אלף פליטים. לפי המפקד שלנו, במקום 515 אלף ישנם 361 אלף פליטים בכל המקומות יחד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

המפקד שלנו נערך בתוך המחנות?

השר לקליטת העליה ש. פרס:

לא. בירושלים המזרחית ישנם 11 אלף בעלי כרטיסי פליטים.

במחנות: בגדה ישנם 19 מחנות פליטים, ולפי ההנחה שלנו - חיים בהם 63 אלף פליטים. בעזה ישנם 8 מחנות, בהם חיים 160 אלף פליטים. כל אלה יחד מהווים 223 אלף יחד. זה המספר השלישי המופיע כאן.

על כן - לפי אונר"א ישנם 515 אלף בעלי כרטיסי פליטים. בישראל ישנם 361 אלף פליטים, בעלי כרטיסים; במחנות חיים בתוך ישראל 223 אלף פליטים. הם מתגוררים, בממוצע, שש נפשות במבנה של כל משפחה.

אונר"א נותנת לפליטים פר-נפש - 30 דולר לשנה, כלומר, 100 לירות לשנה. חצי הסכום - בצורת מזון וחציו השני - בצורת שירותים. המזון ניתן בסכום של 15 דולר לשנה, והוא מתחלק לפי חלוקה דו-חדשית, כולל קמח, שמן, סוכר, נפט ועוד. סכום נוסף של 15 דולר לנפש לשנה מוקצב לבתי-ספר ושירותי בריאות.

מה שהצליחה אונר"א לעשות במערכת בתי-הספר זה מפעל מעורר כבוד. באמצעים מועטים היא הצליחה להקים מערכת חינוך די עניפה, ולמעלה מ-90 אחוז וקרוב לחשעים וחמישה אחוזים מכלל הפליטים - הולכים לבתי-ספר יסודיים.

אונר"א טוענת, שבין מיליון ו-390 אלף אלה - יש קטגוריה של פליטים כלכליים, כלומר, לא מבחינה פוליטית, אלא בגלל העוני שלהם כלולים הם במסגרת זו. ישנה קטגוריה של עניי-ירושלים, עניי-עזה, בדווים ועוד. הם אינם טוענים שכולם פליטים פוליטיים, אלא מדברים על ילדיהם של כל הפליטים גם יחד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אונר"א מודה בכך, שבתוך הברית של ערביי ארץ-ישראל - הצטרפו למחנות ערבים מירדן, שצצבם מחוץ למחנות היה גרוע יותר ממעב הפליטים בתוך המחנות. הם מודים בכך, ויודעים שכן הדבר. מספרם של אלה אינו קטן. לא זכור לי עתה המספר המדויק של אלה.

הם ברחו מהעוני שלהם ונכנסו למחנות, כי שם נתנו להם משהו לאכול בעוד שמחוץ למחנות לא היה להם דבר.

תא"ל ש. גזית:

אונר"א טיפלה בלמעלה ממאה אלף תושבים, שנקראים אנשי ישובי-ספר, כי הם ישבו על הגבול ונהנו מסעד ועזרה, ומדובר במאה אלף איש, בגדה בלבד.

חשר לקליטת העליה ש. פרס:

הם ברחו מהעוני שלהם ונכנסו למחנות, כי קיומם הובטח שם. הרגלי החיים בגדה ועזה מופלים מאלה שבארץ-ישראל. אחוז דורשי העבודה בגדה מקרב האוכלוסיה המוכרת הוא 36.8%; בעזה - 30.1%, ובקרב ערביי ישראל 44.7%. אשר למספרים מוחלטים: ביהודה ושומרון - 105,000 דורשי עבודה; בעזה - 55,000 דורשי עבודה. ההפרש הוא של 11%-50,000 עובדים. כלומר, אילו ערביי הגדה וערביי עזה היו דורשים עבודה כמו ערביי ישראל - המספר של דורשי העבודה היה עולה מ-160,000 ל-210,000-220.

מדוע אומר אני זאת: יש לשער, שכל שנותנים אנו יותר עבודה והיא מכניסה להם יותר - האחוז שידרוש עבודה - יעלה. צריך להביא בחשבון, שער שנת 1975 יתווספו עוד 50,000 מחפשי עבודה. על כן מהיום עד שנת 1975 יתווספו עוד 100,000 אנשים, נוסף ל-160,000 הקיימים כיום ומחפשים עבודה.

אם הממשלה דנה על חמש השנים הבאות - יש לשער שתהיה תוספת של עוד כמאה אלף עובדים. כלומר, יש לבנות, לפי הכלכלנים שלנו, על 265,000 דורשי עבודה בשנת 1975 לעומת 160,000 היום.

זו פחות או יותר התמונה הכללית מבחינה סטטיסטית. היות ואיני רוצה להאריך יתר על המידה, אני רוצה לגשת מיד להצעות עצמן.

הצעה ראשונה היא - להחזיל לשפץ את המחנות. הייתי בחלק ניכר מהמחנות, נפגשתי עם המוכתרים וכמעט כולם ביקשו את הדברים הבאים: לנו חשוב המומנטום שביקשו מאתנו ולא שאנו כופים עליהם הר כנגית. הם ביקשו להכניס להם מים, חשמל, ביוב, דרכים ולתקן את הבתים עצמם.

עכשיו צריך להביא בחשבון שיש בכל מחנה, בענין זה, כללים: לכל מחנה יש בעיות ספציפיות משלו.

חשר א.ל. דולצ'ין:

האם לאף אחד מהמחנות לא מגיעים מים, או חשמל

לבית עצמו?

חשר לקליטת העליה ש. פרס:

ברוב המחנות הביוב פתוח ולא מגיעים המים והחשמל אל הבתים עצמם. זה אחד הדברים האיומים שם, כאשר מי הביוב זורמים בתוך המחנה, שבו עומדות החושות. אדם הגר בחושה בעלת שני חדרים, וכל חדר אינו עולה על 3:3 מטרים, ובאותם 18 מ"ר גרים שמונה עד עשר נפשות. ביום משגש חדר אחד כמטבח וחשני כחדר המיטות, של ההורים והילדים הקטנים. בלילה - החדר השני משמש

ללינה לילדים הבינוניים והגדולים יותר. לראות כל זאת - זה מחזה קשה מאד. מי שבא משם - לא יוצא ידיד של אלה שהביאו לקיומם של מחנות אלה.

על כן, בענין המחנות צריך להתחיל בגדה;
דבר נוסף: בתוך הגדה - צריך לעודד זאת בשומרון.
דבר שלישי: באותם מחנות הצמודים לערים,
וכתוצאה משיפור המצב במחנה - יהיה סיכוי שיהפכו אלה שכונות עירוניות, צמודות לעיר אליה סמוכות הן.

ההצעה היא להתחיל בתמשה מחנות, שציינו אותם במפותיהם, כוונתנו להתחיל באותם חמישה מחנות, המקיפים בערך 22,000 נפש, שהם כשליש מהאנשים החיים במחנות בגדה.

משדר החקלאות מינה איש מיוחד לכך, והוא עשה הערכה ראשונית בנושא זה. ולפי הערכה זו, שעליה אפשר להתווכח, זה צריך לעלות סכום 3,000 לירות פר-יחידה, כדי להביא את האלמנטים עליהם דיברתי לידי ביצוע. למעשה, פר-יחידה - פירושו פר-משפחה. מדובר על שלושת אלפים או ארבעת אלפים משפחות; ארבעת-אלפים כפול שלושת-אלפים פירושו - שנים-עשר אלף מיליון לירות לשיפוץ מחנות כאלה. אך זה עדיין אינו סוף פסוק.

היות ופתיחת דרכים מחייבת הריסת הקיים - צריך לבנות במקום הבתים ההרוסים בתים אחרים. ואז, ההצעה לא לבנות את הבתים החדשים בנוסף לחושות של אונר"א, אלא ליצור מקום מגורים בסטנדרט ערבי. בית כזה יכול לעלות בין ששת אלפים לשמונת-אלפים לירות. במידה ונעשה זאת - יש סיכוי כלשהו שבמשך הזמן ייראה מחנה כזה כחלק מהשיכון העירוני, אליו צמוד הוא.

אני חייב להוסיף כאן, שבסך הכל אין בינינו חילוקי-דעות שהיינו רוצים להעביר לא בכוח ולא בחוק, אלא יותר באמצעות גזר מאשר מקל, כמה שאפשר יותר פליטים מעזה לגדה עצמה.

נעשה נסיון לעודד הגירה מעזה, או החוצה או לעבר הירדן המזרחי. הנסיון לא עלה יפה עד עתה. ההגירה היא בלתי-משמעותית עד לרגע זה. מאמצים לא נחסכו בכיוון זה, אך אין לדבר השלכות. יחד עם זאת מעריכים אנו, שכאלפיים פליטים מתושבי עזה מתגוררים באופן ארעי בגדה עצמה. אלה עדיין אינם קבועים שם, כי חוזרים הם לבתיהם ברצועה אחת לשבוע או אחת לשבועיים או חודש. אם ניתן יהיה ואפשר יהיה לשכנם בגדה, בעיקר באזור שומרון, אנו חושבים על דרכים לאפשר להם להגיע לכלל שיכון קבע בגדה. פירוש הדבר, שפליטים מעזה יעברו, עקב חיפושי עבודה, לגדה, ואנו נאפשר להם להשתכן שם.

בענין זה הרעות חלוקות: יש החושבים שעל-מנת להעביר אנשים מעזה לגדה - ישראל צריכה ליצור תנאים כאלה, שיאלצו את התושבים לעבור לגדה. הם אינם סומכים על כוח המשיכה של הגדה, אלא מציעים להוסיף כוח-דחיפה מעזה. עד כמה שנוכחתי לדעת, האנשים השקולים יותר אינם מתלהבים מרעיון זה. לא ניצור חוסר עבודה מלאכותי שם ולא עוני מלאכותי, כי אנו חיים שם בתוך פעמון זכוכית. על כן, הבסיס של משיכת פליטים מעזה לגדה חייב להיות של תנאים משופרים יותר בגדה, שימשכו חלק מתושבי עזה.

זה בנוגע לשלב ראשון בענין המחנות, כאשר בעזה עצמה יימשך דילול הבתים בתוך המחנות ופתיחת דרכים בהם, אך עדיין לא השקעות של שיפוץ במחנות עצמם.

תא"ל ש. גזית:

ארבעה-עשר אלף עובדים מהגדה וששת-אלפים מהרצועה עובדים בישראל.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

כל 39,800 סודרו בעבודה; 22,400 מהשטחים עצמם, ו-10,000 אחרים עובדים גם הם ויחד מגיע המספר ל-32,000. נשארו 7300 מחוסרי עבודה. מהם - בעזה 5,000 וביהודה ושומרון - 2029.

דבר נוסף: אנו מוכרחים להתחיל לחשוב על תעסוקה בתוך השטחים עצמם, בעיקר במלאכות ותעשיות, הקשורות למקום.

דבר זה יאפשר לנו גם להתגבר על חוסר העבודה, שעלול לקרות אם יהיה משאו בישראל, שיועזע את הכלכלה, והדבר יתבטא בראשונה בשטחים. כמו-כן צריך לדאוג לבעיית הריבוי הצפוי של דורשי-עבודה בעתיד.

בשטח זה ישנן בעיות לא פשוטות: לכאורה, הדבר הנכון ביותר הוא להקים מרכזים תעשייתיים בתוך השטחים, ביזמה וניהול ערבי. לזאת חסר ההון הערבי והיזמים הערביים וכן המנהלים הערביים המתאימים לכך.

להביא יהודי עם הון ויזמה ושיכון וכו' - זה דבר המעורר שתי בעיות: א. יאשימו אותנו בניצול הערבים, באימפריאליזם וכו'. 2. ישנה בעיה של הגנה פיסית על היהודים שם, כי הם יהיו פתוחים לכל מיני סכנות. קשה לנו להבטיח לכל אדם הגנה אישית צמודה, כשהוא מסתובב בשטחים.

לעומת זאת, להקים תעשיות אלה בישראל, בשביל הערבים, ולמשוך בכל יום רבבות ערבים לעבודה בישראל - גם זה אינו מקובל כל כך על דעת החברים. לכן, מכל הבחינות, שכל אחד מהיושבים כאן בקי בהן, הדבר אינו נראה כפתרון מתאים.

נעשה נסיון, אם כן, להקים מפעל למלאכה ותעשייה על הגבול, במחסום ארז. נפתח שם כביש בין עזה וישראל והוכשר עליו שטח, שם מוקמים ביתנים לבתי-מלאכה, אותם אפשר להשכיר לכל דורש. יכול לבוא לשם כוח-ערבי לעבודה, וכוח-יהודי לניהול. ערבים יכולים להביא את התוצרת שלהם לשם ויהודים - לקנות אותה וכו'. זה קרוב יותר לקונצפציה, שבאנגליה ויפן מקובלת היא, להפריד בין מקום המגורים ומקום התעשייה.

ייתכן שזה בניגוד לקיים אצלנו בעיירות הפיתוח, כאשר ניסינו למזג מקום מגורים עם מקום תעסוקה. אני חושב - מה היה קורה אם בין חצור וקרית-שמונה היו מקימים מפעל בשביל שני המקומות גם יחד. המרחק הוא של כמה ק"מ נסיעה בכל יום ואפשר היה להגיע לאיזון טוב יותר מהקיים כיום.

מוצע להקים מרכז כזה, דומה למתואר לעיל, אם כי מעבר לקו הירוק, באזור שומרון. תה"ל ערכה בשבילנו תכנון ראשוני. היא מציעה לנו שתי אלטרנטיבות: 1) בסמיכות לשכם (ליד סבסטיה); 2) ליד קלקיליה. הכוונה להגיע בעתיד להכשרת שטח של חמשת אלפים דונם, שיוכל להעסיק עשרים וחמישה אלף איש. אך ההתחלה תהיה על חמש-מאות דונם בלבד, וייצרו שם מקום עבודה לכמה אלפים בלבד. המדובר במפעלים אירופאיים, שיספקו את העבודה והתעסוקה והשיווק לשטחים עצמם.

על-מנת להגשים זאת - אנו צריכים שלושה דברים: גיוס הון, בעלות על קרקע וגוף שיפעיל זאת. אנו מתייעצים עם האוצר כיצד לארגן זאת מבחינת החברות: האם חברה אחת תהיה הבעלים המגייסים את הכספים והאחרת - המשווקת, או המפעילה, או להיפך: גיוס ההון וההפעלה יהיו מבוצעים יחד.

הכוונה להקים מרכז כזה בשלושה שלבים: שלב א', ב', ג', וזאת כאשר שלב א' יעלה בסכום של 10-15 מיליון לירות. שלב ב' - 25-30 מיליון לירות; שלב ג' - בסכום של למעלה מ-50 מיליון לירות.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

מה פירוש השלבים הללו?

השר לקליטת העליה ש. פרס:

היקף הביתנים ובתי-החרושת שיוקמו שם. מדובר על פיתוח מלאכה, תעשייה ושיווק.

החלק השלישי של מה שמוצע לעשות הוא - הרחבת החינוך המקצועי. בנושא זה אני רוצה לומר, שמשרד העבודה עשה עבודה מאד יפה. אתן כאן שוב כמה מספרים, לפני שאכנס לפרטים.

כיום לומדים שבע-מאות חניכים במרכזי הכשרה ברצועת עזה, ואלף - ביהודה ושומרון. יחד - 1700 חניכים. אלה קורסים, שעל-פי רוב הינם קצרים. הם נמשכים משלושה עד שמונה חדשים. המקצוע העיקרי שלומדים שם הוא הבנין. ערבי צעיר או לא כל-כך צעיר, על-פי רוב בוגר בית-ספר תיכון - מוצא עבודה בקלות רבה יותר, כאשר מקצועו הוא בנין.

ועוד: הוא מתקדם מהר יותר בעבודתו זו, וכתוצאה מכך נהנה הוא משכר גבוה יותר. בסך-הכל, עד עתה היתה דרישה די גדולה להתקבל לקורסים אלה.

ביקורתי בכמה בתי-ספר מקצועיים וראיתי יותר מועמדים מהמקומות השונים לקורסים אלה, והניהול כולו כמעט ערבי, פרט לשניים-שלושה אנשים ממשרד העבודה, אינספקטורים, מדריכים ומנהלים - הם בדרך-כלל ערבים.

החניך מקבל חמישים לירות לחודש, בקורסים אלה יש שתי משמרות - משמרת בוקר ומשמרת צהריים. אנשי האוניברסיטה וגם אנשי הממשל ומשרד העבודה - כולם בדעה שיש להרחיב את הקורסים הללו בשלושה כיוונים.

יש ליצור קורסים מקצועניים יותר, ממושכים יותר, למקצועות מסובכים יותר, כמו שרטוט. אם רוצים שחיה התקדמות כלשהי - יש לעודד בכיוון זה.

ההערכה וההנחה היא, שהעלאת רמת החינוך תעניק או תתחיל להכניס לתוך השטח הערבי קצת מוביליות. המוביליות לא תעמוד בניגוד למדיניות היסודית של ישראל.

ב. ענין שאין עליו סיכום, אלא טעון בדיקה: בבתי-הספר של אונר"א צריך להכניס מגמה מקצועית. יש לזכור שהרפורמה הקיימת שם בחינוך, נעשתה לפני שנחקלה אצלנו. אונר"א טוענת, שקבעה קבוצה של שלושה פרופסורים, שערכה מחקר והגישה מסקנותיה. אונר"א מקיימת בתי-ספר למדריכים מקצועיים. אך לבתי-ספר יסודיים אין בה מגמה חינוכית, כפי שקיים הדבר כיום אצלנו.

לי ישנה דעה טובה על אונר"א. יש לה תקציב של 48 מיליון דולר. מזה - 17 מיליון היא מוציאה בשטח ישראל. המנגנון שלה די מצומצם. במחנה כמו רפיח, בו ישנם חמישים או ארבעים אלף פליטים, המנגנון של אונר"א מונה לא יותר מ-500 איש. זה כולל מורים, צוות רפואי, צוות מנקי-רחובות, מחלקי-מזון ועוד.

בהתחשב בכך, שזה מנגנון ערבי ביסודו, הרי זה די צנוע. נוסף על כך, חוץ מאשר להעלות ולשפר, הרי זה אומר גם להגדיל. צריך לחשוב גם על הקמת בית-ספר למדריכים מקצועיים שם. זו התכנית השלישית. יש עוד שתיים-שלוש תכניות, שטרם נבדקו: 1) תכנית חקלאית, שמשרד החקלאות עובד עליה. תוך שבוע או שניים עומדים לסיימה ונקיים בנושא זה דיון.

דבר חמישי הוא ענין שדות-הבריאות. יש כמה בעיות בנושא זה. אפשר לומר שבענין זה ישנן התחלות טובות מאד. עלי לשבח במיוחד שניים-שלושה מפעלים כמו הקמת מרפאה בעזה, אותה הקים הממשל במועדון הקצינים המצרים לשעבר; וכן - בית-החולים באל-עריש, המוחזק על-ידי תל-השומר, עם צוות רופאים ואחיות, שכולם עולים חדשים, ואפשר לומר שזה ביתם הראשון בארץ... עובד שם רופא מדרום אפריקה, אחות שהיא עולה חדשה ועולה נוסף מאנגליה.

אנו באים עם התכנית לאחר שאושר התקציב. למרות שישנם דברים הרבה יותר חשובים מהכסף עצמו - הצרה היא שגם הם עולים בכסף... לאור מצב הרוח הקיים עתה באוצר, לא פנינו בענין זה אליהם, אך הוקמה ועדה, שעריכה לתת אישורים - מה מותר לבנות ולמה מותר לבקש כספים. אנשי הועדה הם: ספיר, פינקוס ואני. בשלב זה הוחלט על פניות לשני כיוונים:

א. יהודים בודדים. אני רוצה לומר כאן, שאני סקפטי לגבי האפשרות להשיג כספים רבים ממוסדות בינלאומיים. אסביר כאן מנה נובעת הסקפטיות שלי: למיטשל מונט חסר סכום של ארבעה מיליון דולר, והוא מתרוצץ בעולם כולו, כדי להשיג זאת. אכלתי אתו ארוחת-ערב והוא סיפר לי שנסע לטוקיו ולגרמניה בעניין זה. במידה ולא יקבל את הסכום של 4 מיליון דולר - קיימת סכנה של פגיעה בחלוקה הסדירה של המזון לפליטים. אף על פי כן - מתקשה הוא בחשגת הסכום הזה.

אני עושה חשבון, שאם הוא מתקשה בזה - מדוע ממשלת ישראל, שהינה שותף חשוב בזה, לא יהיו לה קשיים באותו עניין?

פנינו בנושא זה לכמה יהודים - באנגליה ובצרפת. אל יהודי אמריקה אסור לנו לפנות, כי פירדמן טוען, שהדבר עלול לפגוע בהכנסות המגבית וכו'.

משדר השיכון החל להכין תכניות הכרוכות בכמה עשרות אלפי לירות. האוצר הבטיח כמה מאות אלפי לירות לעניין זה. הסכום הדרוש להתחלה בלבד מגיע לעשרים עד שלושים מיליון לירות, וזאת - לא על-מנת להגיע להשלמתן.

בסיכום מציע אני שהממשלה תאשר בקווים כלליים את ההצעות שהעליתי כאן. זה אמור לגבי כל הפעולות שהזכרתי בדברי כאן, עם המעקף לשנה הבאה. על הממשלה לאשר גיוס כספים אלה ואת הקווים הכלליים של התכנית עצמה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כאשר קוראת אני פתק המגיע אלי, אני שומעת היטב את הדברים הנאמרים כאן. לא שמעתי אם הודעת שאמנם הצלחת לגייס סכום כסף לעניין זה או לאו.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

כן. הצלחנו לגייס עד עתה סכום של 4.4 מיליון לירות. שר האוצר הבטיח למצוא השנה סכום של חצי מיליון או מיליון לירות, כדי שתהיה השתתפות של הממשלה בעניין זה. משדר השיכון יתן גם הוא סכום של מאתיים אלף לירות. לכן ברשותי עתה סכום של חמישה מיליון לירות או קצת יותר מזה.

אני רואה את הסכום של ששה עד שבעה מיליון לירות ראשונים, שיוקדשו להשקעה בהתחלת הפעולה, כעומד לרשותנו.

הכוונה להקים קרן מיוחדת במשרד האוצר לסעיף פליטים. פירושו של דבר, שכל ההכנסות המיועדות לכך - תלכנה למטרה זו.

שר השיכון ז. שרף:

שאלה לי: ביחס למספרים - נקטת בשלושה

מספרים:

1. השיפון, כאשר מדובר ב-4,000 יחידות כפול 3,000 לירות, לפי הערכת האיש שלנו, וזה אומר - 12,000,000 לירות.
2. בניית בתים לפי תכנית שבידך, שפירושו - 1,800 ל"י כפול 7,008,000 ל"י. לא אמרת כמה בתים יצטרכו לבנות מחדש, כתוצאה מפריצת הדרכים בתוך המחנות, או שאין לך עדיין הערכה בעניין זה.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אין לי עדיין מושג בעניין זה.

שר השיכון ז. שרף:

אחר-כך דרוש יהיה כסף גם לדרכים עצמן.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

זה כלול בסכום של 3,000 לירות ליחידה. זה כולל דרכים, מים וחשמל - וכן ביוב וכו'.

שר השיכון ז. שרף:

הבנתי.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

מסרת על פעולות לשיפור מחנות הפליטים ביהודה ושומרון. ייתכן שלא שמעתי היטב, אבל נדמה לי שלא הזכרת בכלל איזו פעולה לשיפור מחנות הפליטים ברצועה.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

ברצועה מדובר בדילול הבתים ופתיחת דרכים בתוך המחנות בלבד, משום שאיננו יכולים לעשות הכל בהיקף גדול.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

כלומר, לא חשמל ולא מים?

השר לקליטת העליה ש. פרס:

בשלב זה - לא.

שר המטרה ש. הלל:

הסכום של 25 מיליון דולר, שזקוק אתה לו השנה - כולל גם את התחלת יצירת השוק בשומרון? כמה מתוך הסכום כולו מוקצב למטרה זו? האם עשרה מליון של חשבון הראשון?

השר לקליטת העליה ש. פרס:

ישנם שלושה סכומים, שהם הרבה יותר מאשר עשרים מליון לירות. אני מדבר על השנה הזאת בלבד. שלב ראשון של הקמת מרכז תעשייתי ירושלים השקעה של עשרה עד חמשה-עשר מיליון, וזה נוציא 30%-40% השנה, כלומר: חמישה מליון מתוך הסכום כולו.

שר השיכון ז. שרף:

ביחס לתעשייה: אני רואה את גרמניה כמקור אפשרי להשקעות, וזאת - בשתי דרכים: יש חוק גרמני, שתוקפו יפוג בסוף שנת 1972, וספק אם יחודש. הוא מעודד חברות גרמניות להשקיע בארצות-פיתוח. ישראל כלולה במסגרת זו, אבל ייתכן שעניין הצד הפוליטי, שיצטרכו לגשת לזה כאשר מתחילים בבירור פוליטי, במידה ומדובר על השגחים, שהם בשליטה ישראלית - כדי לברר האם חל הדבר על שגחים שהם בשליטה ישראלית. על-כן ייתכן ונצטרך לדאוג שתהיה החלטה פוליטית בעניין זה.

בחוק זה אפשר להשתמש למען השקעה למבני-תעשייה, כלומר: החוק ערוך כך, שהוא מעודד השקעות, גם בתעשיות, אלא ניתן להשקיע גם במבני-התעשייה עצמם, השקעות למטרות יצירת מקורות עבודה.

דרך שניה: חברות גרמניות. אני יודע שהחברה שהקימה את התעשייה ללכני-נשים בירושלים (חברת "טריומפ"), עשתה זאת בעיקר בהתחשב בכוח העבודה של הנשים הערביות באזור. הם הגיעו הנה אחר מלחמת ששת הימים, לקחו אתם נשים ערביות לגרמניה, ואימנו אותן בבית-החרושת שם להיות מנהלות עבודה בירושלים. נשים אלה מפקחות כבר על העבודה של נשים ערביות ויהודיות בירושלים. בית-חרושת זה פועל כבר ובצורה מסודרת.

לדעתי, אפשר לבנות, על-יסוד זה, תכנית ולפנות לכמה חברות שתסכמנה להפנות השקעותיהן לשם. ושוב, יהיה צורך להגיע להסכם פוליטי בעניין זה, במקום המתאים, כי כל חברה כזאת תפנה וחשאל על כך.

איני בטוח אם נצטרך לתת ערבויות פוליטיות לחשקעה כזאת, וייתכן שהדבר יידרש מהממשלה.

לעומת זאת, יש לי אמונה קטנה מאד בחשקעה ישראלית. זה יצריך השתתפות המדינה, כמעט כמו באזורי פיתוח, כפי שנהגנו עד כה, ואיני בטוח אם נמשיך בזה אחר שיפוג תוקף החוק הנוכחי, אם איני טועה - בסוף שנת 1971.

לגבי חשקעות אמריקאיות יש לי גם כן ספק רב. נראה לי שמהצד הגרמני אפשר להגיע לטיפול מתאים מהבחינה הפוליטית, ואחר-כך לגשת לטיפול משקי מרוכז.

שר המטורה ש. הלל:

אני רוצה להציע, שבמסגרת התכנית של השנה הקרובה לא ניכנס לענין המרכז התעשייתי החדש, בשומרון. נעשה הנסיון בעזה, והוא עדיין בתחילתו. אני רואה הצדקה מסוימת לענין זה בעזה, בגלל המצב בעזה עצמה, בגלל הדעה, שלאורך זמן לא תהיה עזה מקום, שבקלות יחסית יוכלו יהודים להיכנס אליה ללא בעיות וסיבוכים.

לדעתי, המצב בעזה הצדיק זאת, בגלל הלחץ הגדול של בעיות פנים, שקשה להגיע לפתרון שלא בדרך של יצירת משהו של ביניים, על הסף ועל הגבול. אינני רואה לזה הצדקה, בינתיים וודאי שאיני רואה דחיפות להכנת נסיון כזה בשומרון. הבעיה אינה קיימת כאן בחומרתה. איני חושב שקיימת בעיה בשלב זה לגבי חשומרון הן לגבי מבקשי-עבודה ערביים בתוך שטח ישראל, והן לגבי יכולתם של יהודים להגיע לכל המרכזים בשומרון, לרבות שכם, במידה סבירה של בטחון, שאינו קיים בעזה.

אינני בטוח אם בתכנון ארוך זה הדבר שאנו מעוניינים בו. וזאת, משום שממה-נפשך - אם לא יקרה דבר והמצב יישאר כפי שהינו - איני בטוח שאמנם מעוניין אני למצוא איזה מצב של הקמת הקו הירוק בינינו ושומרון, על-ידי יצירת תחנת ביניים, שעד אליה מגיעים מצד זה ומצד שני ונפגשים בתווך.

אם יהיה שינוי פוליטי מסויים - איני יודע מה דבר זה יוסיף לנו, מה עוד שבשומרון אין לכך דחיפות.

טעם שני: ניתן לזה לעמוד במבחן הנסיון בעזה. איני מציע לגשת בשלב זה לתכנון ובוודאי לא לביצוע ולא להוצאה של תכנית זו כרגע לא בשומרון ולא ביהודה. נחכה לכך בעזה בעוד שנה, ואז נדע אם לגשת לבחינה ותכנון של העניין. נהיה אז מנוסים יותר לגבי לקח עזה ולגבי המציאות הפוליטית בגדה ובכלל, והיא ודאי תהיה ברורה אז יותר, אם כי לאו-דוקא שמחה יותר...

על-כן, אני מציע להוריד אותם מליונים שהתכנית להקצותם להקמתה של אותה יחידת ביניים הועידה, על הסף - בינינו ושומרון.

שר הדואר א. רימלט:

שאלה לי: יכול להיות שלא שמעתי היטב דברי הפתיחה של השר פרס. מה הכוונה? האם הכוונה של העברת אלפי משפחות ליהודה ושומרון זו התחלה או שזו יצירת מודל בלבד, כפי שנאמר ללא המשך, בזמן הנראה לעין?

שאלה שניה: קראתי על מספר ישובים ערביים ביהודה ושומרון, שמר פרס מציע לבנות שם את יחידות הדיור. רציתי לשאול, לפי איזו אמת-מידה זה נבחן?

שר המשטרה ש. הלל:

הוא הסביר זאת.

שר הדואר א. רימלט:

אם כך, אבקש סליחה. הייתי ממליץ מאוד על מתן עדיפות להרחבת ההמשדה המקצועית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם על-כך דיבר השר פרס.

שר הדואר א. רימלט:

האקוסטיקה היתה כל-כך טובה כאן, ששמעתי כל שיחה שהתנהלה לידי ולא את המרצה...

הערה אחרונה: אני חושב שאם יוחלט על כך ואמנם יוקמו בנינים לשיכון ביהודה ושומרון, נצטרך לדאוג, בכל-זאת, לאלו אמצעי-בטחון מיוחדים שם. ייתכן שליד ג'נין יחליט הפח"ע לפגוע דווקא במבנם שלנו מתוך כוונה, שלא נפוצץ את הבתים שבונים אנו.

על כל פנים, נצטרך לתת תשומת לבנו לדבר. בבתים שנבנה ליר הישובים שם, ישנה פעילות, כמו בכל ישוב. וצריך יהיה לחשוב על דבר מיוחד, שיהיה מחסום לפעילות זו דווקא באותם מבנים.

שר החוץ א. אבן:

אני מציע שהממשלה תראה את המאמץ עליו הצביע פרס, כצנוע לעומת ממדי הבעיה, אולם הוא נועז לעומת כל מה שעשינו בחחום זה עד עתה.

לגבי המימון: אני מאמין באפשרות של עזרה יהודית סלקטיבית ואפשר וצריך להתגבר על ההסתייגות הטוטאלית של המגבית מזה.

ישנם גורמים בארה"ב, שיתרמו לזה, אם גם לא יתרמו למגבית, או בנוסף עליה. אותם מקורות שנתגלו באירופה - קיימים גם בארה"ב, בקרב היהודים.

יש כמה ממשלות ידידותיות, שהקימו קרנות לעזרה לפליטים, ואינן יודעות מה לעשות בזה. העבריים רצו להקים כפר ולנו היה נימוק נגד זה. העמלה העקרונית היא, האם מעונינים אנו לבנאם זאת בשלב הראשון, והייתי בעד מתן עדיפות קודם-כל, למאמץ ישראלי-יהודי, אבל אם יכלו כל הקצין - לדעתי אפשר לדבר עם כמה ממשלות אלה, בתנאי שהביצוע והפיקוח יהיו בידינו.

הופעת ישראל כגורם המשפץ ומשפר את המחנות יכולה להיות גורם פסיכולוגי חשוב. אני מציע שמעל כל הדגשה אחרת צריך לבדוק, שגם נוכל להרחיב יותר את הפעולה בתחום החינוך המקצועי. המספרים הם שוב טובים יותר מאפס, אבל קטנים. הפילוסופיה שלנו, בכל הדיונים הבינלאומיים היתה מעוגנת בכך שצריך להעניק לפליטים את האפשרות של מקצוע, על-מנת שיפסיקו להיות מעמסה כלכלית. לא במקרה שאלתי את שמעון פרס וענה, שאין הדבר הזה מודגש בבתי-הספר של אונר"א. הסיבה היא פוליטית גרידא. אונר"א מוכנה כמונו ומשוכנעת שכך צריך לעשות. הממשלות הערביות ה"מארחות" חיבלו בענין זה באופן מחושב. וזאת, משום שכאשר צעיר מקבל הכשרה כמכונאי, או נערה מקבלת הכשרה כאחות - הם נעלמים מהמחנות וחשוק הערבי קולט אותם, כי הוא מתרחב והולך ורעב לכוחות עבודה, הם נעלמים לכווית ולוב ומארוקו.

מתוך רצון למנוע התנדפות הבעיה - הם מחבלים במאמצי אונר"א בשטח זה. יש ממשלות, כמו קנדה, או ניו-זילנד, שהתרגזו כל-כך עד אשר סיימו את התרומה שלהם בחינוך המקצועי, כי הם רוצים בפתרון מכובד של הבעיה.

לכן, הייתה כאן חבלה ובדרך-כלל, הממשלות כולן, לקראת סוף השנה התחרטו ומתוך יאוש והשלמה אמרו, שאם הברירה היא לא לתת בכלל - מוטב לנצל את התרומה כפי שהיא וחטל.

הופעה ישראלית פוליטית בתחום זה - יכולה לעזור לפתרון הבעיה. היא יכולה לבייש לא את אונר"א, אלא את המדינות הערביות ולשמש לא רק טיעון מילולי, אלא קונקרטי מאד בהתמודדות שלנו, מדי שנה בשנה, על בעיית הפליטים. וזו הוכחה שישנה אפשרות מסויימת לקדם פתרון בתחום הכלכלה, דבר המבזבז עד עתה במחושב.

לגבי הצד החיצוני של הענין - המצב עתה כזה: לאחר הרבה ביקורת ויאוש, ישנה סכנה ואני חש בזה, בכמה חוגים עתונאיים ואחרים, בהם ישנה הרגשה מופרזת לגבי מה שהחלטנו לעשות או שנוכל לעשות. יש כאילו איזה הד של פעמי-משיח, ובא אלי השגריר הבלגי וביקש לדעת כמה אמורה התכנית הישראלית, לפתרון בעיית הפליטים ביהודה ושומרון.

ישנה אווירה הנובעת מההודעה של ראש הממשלה בפעם הראשונה בכנסת. כל הפעילות הזאת, שיש לנו ענין לצנן קצת את הדברים, כפי שאמר זאת פרס בדברו על-כך, שלא נוכל להתחיל בצעדים ענקיים בנושא זה. כי הבעיה באמת קשה, אל יצפו מאתנו לדברים גדולים בשלב ראשון. איני מציע לקיים מסיבות עתונאיים כדי להכריז על צניעות הפעולה, אלא שיחות רקע עם כמה עתונאים יחד, או בנפרד, כדי להעמידם בפני הפרובלמטיקה הזאת, שיעריכו את ההתחלה, אבל לא יפריזו בציפייה.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

אני מקבל את ההצעות לשפר קודם כל את מחנות הפליטים. לא מתקבל על דעתי, שנעשה זאת רק ביהודה ושומרון ולא ברצועת עזה. איני מכיר את המצב במחנות, אבל יש לי רושם שמצב הצפיפות ברצועה גרוע מאשר בגדה. אני חושב שאם ניגשים לפעולה, צריך פחות לעשות התחלות בשני המקומות גם יחד.

אינני מאמין שבזה שנשעה את הדבר בעזה - נזכה באילו תוצאות שהן. זה לא יעורר יציאה משם, אבל בכל-זאת - פעולות לשיפור המצב עלולות להפיג מתח שם. במקום להעלות מרידות ותסיסה - אפשר לבצע את הדברים הללו במחנות הפליטים גם שם ולא רק בגדה והדבר יתרום להרגעת האוירה.

אני מציע לערוך תכנית בגבול האמצעים שברשותנו, שיקיפו את המחנות בשני האזורים גם יחד.

אני מסכים לדעתו של הלל, שאין דחיפות להקים עמשי מרכז למלאכה ותעשייה בשומרון. למעשה, מצב העבודה שם כזה, שאין מחסור בעבודה. במידה ואני נחקל בדבר בחקלאות - כזה המצב שם. למעשה, משבוע לשבוע יש הרבה יותר עובדים מעזה, המגיעים לבקעה לעבוד בה. הם מגיעים גם למקומות אחרים, משום שחסרים שם פועלים ממקורות אחרים. גם אותם פועלים מהגדה, שעבדו לפני כן בכפרי המשולש אצלנו - מפסיקים להגיע ובמקומם באים פועלים מעזה. הסיבה לכך היא, שהם מצליחים להסתדר במקומות עבודה מכניסים יותר בארץ, ובטירה - את שטחי תחת השדה, מעבדים היום כמאתיים או שלוש-מאות פועלים ערבים מעזה.

שם העניין אינו דחוף ונראה לי שעלינו להסתפק לעת-עתה בהקמת המחנה במחסום ארוז, ונראה כיצד יתפתח הדבר.

שר הדואר שאל לפי איזה שיקולים מוצע לבנות מקומות בשומרון. אם נחליט להתחיל בזה - לא הייתי מציע לעשות זאת בטול-כרם או קלקיליה. כוונתי בכך לכל הרצועה ליד הקו הירוק. וזאת משום שאנו מעונינים באמת להוציא קצת פליטים מעזה לגדה, ואם בסופו של דבר נגיע פעם לאיזה הסכם עם הערבים - הם יישארו באיזה חלק שאינו ישראלי. כך עלינו לראות את הדבר. איני מעלה על דעתי, שנחזור איזה חלק משם לערבים ולכן - אין טעם להעביר פליטים למקום שישארו בסופו של דבר אצלנו...

השר לקליטת העליה ש. פרס:

מדובר על מרכז תעשייתי.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

אני מדבר על יחידות דיור. כדאי לתכנן על מקומות, בהם יש פחות סיכויים להניח שישארו בידינו, מאשר במקומות שהסיכויים להשאירם בידינו רבים יותר.

אחד ממרכזי התעסוקה, שמספר העובדים מעזה יגדל וילך בו, הוא בקעת הירדן. התחלנו לפתח שם גידולי ייצוא והדבר מתפתח יפה. הם נתפסים לכך והעובדים כמעט כולם מעזה. בעלי האדמות הערביים נכנסים לעניין ונוכחו לדעת, שכדאי לגדל חצילים וקישואים ולשלוח אותם לאירופה. ישנם גידולים שלא כדאי לנו לעשותם כאן, והם יעשו זאת, וזה חשוב לנו, כי אנו נהיה המשווקים תוצרת זו.

במידה ויגדל שם מספר העובדים מעזה, צריך לבנות להם שיכונים בטובס. המציאות היא כזאת, שרוב החקלאים שיש להם קרקעות בבקעה, גרים למעשה בטובס. טובס הינה מקום המחקבל יותר על דעתי כמתאים לתכנן בו שיכון לפועלים אלה, כי הוא ישמש שיכון קבוע לעובדים שם בקביעות ובמשך הזמן יסכימו להעתיק את מושבם לשם, מאשר על גבול הקו הירוק.

נראה לי שבתוך תכנית זו עלינו לראות כדברים שצריך להתחיל בהם - את עניין שיפור המחנות.

אני תומך בכך, שהדבר ייעשה גם ברצועת עזה. אני בעד פיתוח המרכז התעשייתי במחסום ארוז. ישנה אפשרות לפתח גם את החקלאות, בעיקר לנושא יצוא, גידולי יצוא שיהיו גם בעזה וגם בבקעה. אנב, זה אינו קשור בהכנות, כי לנושא זה דרושות הכנות מינימליות בלבד.

צריך לבדוק היטב את ענין יחידות הריור בשומרון ולעשות איזו התחלה בנושא זה במקומות הישוב הקיימים.

חשר י. ברזילי:

אם זו תכנית צנועה בתחילתה, גם היא חשובה מאד, ומה שראוי יותר לציון: היא קשה מאד. היא קשה מכמה בחינות. קודם כל - עד הרגע הזה איני יודע כיצד הפליטים יגיבו על הצעה זו, ביחוד לגבי העברתם ממקום אחד למשנהו. אמנם קראתי תזכירים של אותם גופים שהוטל הדבר עליהם, והם מגיעים למסקנה, שכשלושים אחוז משלימים בכל זאת עם אפשרות עקירה וחמישה-עשר אחוז מסכימים לקבל פיצויים. זה דבר ראוי לציון ויש לקחתו בחשבון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה יקרה כאשר יקבלו פיצויים?

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

יהיו מוכנים או לעזוב את המחנה ולדאוג לעצמם. כך כתוב באותו תזכיר של קבוצת רחובות או שמיר.

אני חושב שצדקה ראש הממשלה באחת הישיבות, באמרה שהיתה רוצה בכל-זאת להגיע לכך, שהראשית של מאמץ זה תהיה ביוזמה שלנו ובכספים שלנו. כאשר אומרים אנו כך, הרי בזה כוללים אנו גם יהודי נדבן זה או אחר, והענין הוא ישראלי. יחד עם זאת, נדמה לי, שיש גם הגיון לקבל כספים מלא-יהודים, ועלינו לדאוג לכך שלא נפגור בזמן בקבלת כספים אלה, כי ישנו גם שיקול פוליטי להדגיש, דווקא בבעיית הפליטים, שכל-כך הרבה פעמים מדגישים אנו בצדק, שהינה בינלאומית. אמנם, הראשית היא שלנו, אבל אם נכנסים אנו לענין עמוק יותר - טוב יהיה מאד, שישתתפו בזה גם גורמים בינלאומיים אחרים, וזה יתן גם גושפנקא מתאימה, כאשר ברור שדרוש לענין זה מאמץ בינלאומי מבחינה כספית, ואני לא הייתי מתנער מאפשרות של קבלת כספים של פונדיישנס בינלאומיים, כי זה יעזור להדגיש את האופי הבינלאומי של הבעייה והמאמץ הבינלאומי הדרוש לפתרונה, לאחר שאנו הראשונים שהזזנו את הענין מקפאוננו וגילינו רצון טוב בסוגיה זו.

הערה שלישית - ברוח הדברים של חשר גבתי: כמובן שרוצים היינו לעשות הכל כדי לדלל את אוכלוסיית עזה. אם עושים אנו לשיפוץ המחנות ביהודה ושומרון, ואם ניצור שם אפשרות תעסוקה - יש לזה סיכויים גדולים יותר, שיביא הדבר לאיזה קומץ שהוא של אנשים, כמה אלפים שיוזזו מעזה לגדה. ייתכן וישנו חשש, שאם נשפץ גם את מחנות עזה, יראו הפליטים את המצב דומה בשני המקומות או שווה, ואז לא יהיה טעם לעזוב את הרצועה. אני מבין את השיקול הזה, אבל הוא קצת יותר מדי שקוף. עלול להתקבל הרושם, שהעשייה אינה כל כך למען הפליטים כמו למען איזו פעולה נגד פליטי-עזה.

את נקודת הכובד הייתי שם על יהודה ושומרון, אבל בכל-זאת ממליץ הייתי על פעולה באיזה מחנה בעזה, לפי תכנית שיפוץ מתאימה. אמנם לא כמו שהציג זאת חשר גבתי, כפעולה שווה במלואה, אלא בכל-זאת - לא לפסוח בתכנית זו על הרצועה בכלל. וזאת, כדי לא לתת פתחון פה.

שר החוץ א. אבן:

בהעברת פליטים מעזה ליהודה ושומרון - לא עושה

עתה אונד"א כל קושי שהוא.

תא"ל ש. גזית:

הם דווקא עושים קשיים.

השר י. ברזילי:

הייתי רוצה לעשות שם משהו כדי למנוע את פתחון-הפה, בלי לשנות את התכנית שהובאה הנה ביסודה, על-ידי השר פרס. דבר אחרון: בתוך יהודה ושומרון, גם לי יש רושם, שצריך לעשות הכל כדי לא להקים שיכונים בגבולות או בקרבת הגבול הירוק, או במקום שהוסכם כמעט בינינו שבכל התנאים והמקרים - אלה מקומות לא פרובלמטיים מבחינת אי-מסירתם בחזרה, כגון קלקיליה או טול-כרם.

שר הבטחון מ. דיין:

לענין ההודעות על ישיבות הממשלה, ואתחיל לא מענין זה: היום קראתי ב"דבר", שידונו בממשלה על מסקנות ועדת גלילי ביחס לטיפול ביהודי ברית-המועצות, ובוועדה הגיעו למסקנה פה אחד.

איני יודע מהיכן זה בא, אבל אחר-כך יש לנו טענות, שמדברי הממשלה מודלפים דברים...

איני אוהב לשמוע, לפני ישיבת הממשלה, שבועדה הגיעו למסקנה פה אחד וידונו על-כך.

השר י. גלילי:

ביחוד כאשר זו הדלפה נכונה...

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא פרט רלבנטי. ישראל גלילי העיר תשומת לבי, שאני אמרתי כאילו באיזה מקום, שאני במיעוט או משהו בענין התנגדות לתכנית רוג'רס. לא אמרתי דבר כזה בשום מקום.

שר המטרה ש. הלל:

ואתה גם לא במיעוט.

שר הבטחון מ. דיין:

איני יודע. לא דיברתי על כך בכלל.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ביחוד כאשר אי-אפשר לדעת מה זה בכלל...

שר הבטחון מ. דיין:

זה כבר ענין אחר. הפורום היחיד שהופעתי בפניו היה ועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת חוץ-ובטחון. שם דובר על תכנית רוג'רס, וכאשר ישראל אמר לי זאת - כתבתי מכתב הכחשה ל"הארץ" בענין זה.

אני אומר זאת, כי היה נדמה לי שהנה הממשלה תדון בענין הפליטים. אני רוצה ששמעון יביא לאחת הישיבות הקרובות את נושא הדיון בענין הפליטים וכו'.

השר י. ברזילי:

פורסם בעתונות שישיבת היום מוקדשת לענין זה.

שר הבטחון מ. דיין:

הלוואי ואתבדה. כל דבר כזה הורס את הענין מיסודו. ירדן, אם זו הסיבה או לאו, דורשת מהערבים מהגדה חידוש תעודות הזהות הירדניות שלהם, כי היא אומרת, של ישראל יש מגמה להעביר את פליטי עזה

ליירדן וישראל מוציאה להם תעודות זהות ירדניות. על-כן, דורשת היא מערביי הגדה לחדש את הפספורטים הירדניים שלהם, ולא אלה שמוציאים להם כאן, כי את אלה - ניתן לזייף.

שלמה הלל העיר, שגם ערכים העוברים מעזה לגדה במחנות הפליטים - נעשים להם קשים, סוגרים להם מים ועוד. מהיום הראשון אמרנו, שהדבר אפשרי לעשייה במידה ויעשה ללא כל הכרזה מצדנו, וללא כל הפגנה מצדנו. ברגע שנשים את העניין הזה בכותרות העתונות, ולא חשוב מה אומרים אנו באותן כותרות - עצם העובדה שישנו שד הממונה על עניין הפליטים - בכך הורסים אנו את העניין כולו. אנו עושים זאת במו-ידינו, אם מכריזים אנו על כך בקולי-קולות, ומודיעים שצטפלים אנו בתכניות כאלה. ישנו ציבור ערבי ער לעניין זה, והוא נוקט באמצעים חריפים יותר מאשר נוקטים אנו בהם, כדי לעודד את הדבר. אני מצטער מאד על כך.

ב. רציתי לשאול אם ועדת המנכ"לים דנה בתכניות אלה. אומר את דעתי עליהן: קודם-כל, כל דבר שעושים או רוצים אנו לעשות עתה - צריך להביאו בחשבון לאור התנגדות הערבים לזה. איני יודע אם יודעים אתם: בית האריזה של קרני שהוקם בעזה - היה בו פיצוץ בתוך המבנה, למרות השמירה שהוצבה עליו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:
מתי זה היה?

שר הבטחון מ. דיין:

זה היה לפני שלושה ימים. מיד באו בעלי בתי-אריזה ערביים ואמרו שמוכנים הם לקבל אליהם את העבודה. איננו יכולים להופיע כמטור פרוטקציוניסטי, שימנע מערבים שיש להם בתי-אריזה לקבל הדרים. אם רוצים לארוז אצלם - יעשו זאת ואם לאו - לאו. אנחנו איננו קולוניאליסטים הרוצים להתדיר בכוח את המשק שלנו אליהם. אך משום שיש על בית-אריזה זה גושפנקא ישראלית - יש מי שעושה בו חבלה ובדרך זו יוצר לחץ. איני בעד עשיית לחץ שיעבדו דווקא אצל מעבידים ישראלים, המרוויחים על כך יפה מאד.

ברוח זה חושב אני, שבעוד מועד צריך למצוא ביריחו אם לא משקיעים ערבים, אזי חוכרים ערבים, גם אם כרוך הדבר בהלוואות שנצטרך לתת להם, אך שלא תהיה על הדבר גושפנקא ישראלית, כי יפוצצו את המתקן אם יהיה כזה. ישנה תנועת טרור העוסקת בזה.

יפה מאד שישנו בית-אריזה כזה ועלינו להיות ערים לכך שאם המתקן ישראלי, של ממשלת ישראל והחוכר הוא ישראלי - כי אז הכל כשר למהדרין כדי לפוצץ זאת. אך במידה והמפסיד הוא ערבי - יהיה זה פחות אטרקטיבי לפיצוץ. לכן, אין לנו כל ענין מיוחד ביצירת מטרת פיצוץ כאלה...

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

אני בעד זה.

שר הבטחון מ. דיין:

צריכים אנו להיות ערים לנקודה זו ולנסות, במצב המאד מורכב בו נמצאים אנו ובו מחקדמים אנו באופן יחסי טוב מאד - לדעת לכלכל מעשינו בראיית מוטיבציה לאומנית זו, שנחמכת בפעולות טרור.

יש בזה שוני יסודי בין המצב בעזה ובגדה. גם בעזה מוסיפים לצאת לעבודה החוצה, למרות שזורים רימונים על אוטובוסים היוצאים לישראל, כדי לעבוד שם. בעזה ממשיכים לצאת לעבודה, ואני חושב שסופו של דבר - הם יתגברו על כך. אנו עושים מה שיכולים אנו בעניין זה, אבל איננו רוצים לעמוד בעניין זה בקונפרונטציה ישירה. איננו מעמידים חיילים ליד האוטובוס,

אלא מחפשים את הטוריסטים ונתקלים בהם, אבל לא יהיה משמור ישראלי על פועל ערבי. זה דבר שיכביר ולא יקל על אותו פועל ערבי.

בגדה אין מעיזים לעשות מה שעושים ברצועה, כי זה הפך להיות שם עניין כל כך יסודי, שהציבור שייפגע - משקלו רב. מג'נין, לדוגמא, יוצאים יום יום חמשת אלפים איש לעבודה, והם לא יתנו לטוריסטים הערביים להרוג בהם באותה מידה. הם יכולים להתגבר על כך ומבחינה זו ישנו עתה תהליך חיובי. העניין הכלכלי, ההתעוררות הכלכלית גם בעזה קיימת היא, אבל בגדה - זה דבר חשוב מאד. בג'נין מוכרים עתה חמרי בנין פי חמישה מאשר קודם-לכן, כי ישנה פעולת בנייה גדולה בכפרים סביב. איני אומר זאת כדי למסור אינפורמציה, אלא אני מתקדם לקראת נקודה מסוימת. אני מתנגד להצעה להקים את המרכז התעשייתי וברצוני להסביר - מה התהליכים החיוביים המתבצעים עתה בשטח זה.

ג'נין קיבלה הלוואה בסכום של מאתיים אלף לירות, להקמת מרכז מסחרי משלה והיא שילמה זאת במשך שנתיים. היא רוצה סכום נוסף של מאה אלף לירות ומקבלת זאת. תוך שנתיים קיבלה את הסכום של מאתיים אלף לירות, ותוך שנתיים החזירה זאת. אף עיריה בישראל לא משלמת וודאי לא תוך שנתיים, סכום כסף כזה.

כאשר ג'נין מקימה מרכז מסחרי - לא מפוצצים לה אותו. אנו נותנים להם הלוואה והם מחזירים את הכסף. לא כך יהיה הדבר כאשר נקים אנו מרכז כזה.

בבית-לחם נותנים אנו גם כן כסף לעיריה, והיא תפתח מרכז תעשייתי וזה לא יהיה אובייקט לפיצוץ. כאשר היא עצמה מקימה זאת - זה אובייקט פחות ישראלי.

כאשר נרצה אנו לפתח את הקרקע - אני בעד פיתוח אמצעי פיתוח ועלינו לעשות זאת בעקיפין. עלינו לעזור לעיריות והן רוצות בזה. הם מעוניינים במסחר ותעשייה, ואיננו צריכים להקים בתי-אריזה שלנו, כדי שהם יפוצצו לנו אותם.

שר השיכון ז. שרף:

שכם מוכנה גם היא להקים מרכז מסחרי כזה?

שר הבטחון מ. דיין:

ודאי, וגם עושים זאת. אשר לתעשייה - עדיין לא דובר על כך אהם.

הערבים ידעו אם נעשה זאת אנו. הם עצמם לא יסכימו בשום פנים ואופן ששגם יהיה קשור בפרויקט להעברת פליטים מעזה, שיאורגן על-ידינו - לא עירית קלקיליה, לא טול-כרם ולא לג'נין יתנו יד לכך.

הם יודיעו מראש על אי-הסכמתם, כי זה יכתיב את שגם בעולם הערבי, כאילו נתנו יד לעניין הזה. אך במידה ולא יקראו לדברים שגם - לא יאמרו זאת במפורש - אלה שיבואו מעזה ייקלטו כפי שנקלטים הם. ממילא אין לנו ביקורת על כך. נניח שנקים מרכז תעשייתי: מה תעשה אם יעבדו בו פועלים מקומיים? התכנית של משרד החקלאות - לדעתי היא טובה. אבל האם יש לנו בטחון, שלא תקלוט עובדים מקומיים?

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

לא. זה אינו מכוון דווקא לעזה.

שר הבטחון מ. דיין:

החקלאות בגדה יכולה, כנראה, לפלוט פועלים, במסגרת אבטלה סמויה, ללא כל קושי, במידה ויכניסו בה מיכון.

אלה מה? - החיים יעשו מה שיעשו. עלינו לעסוק במדיניות של פיתוח ולעודד ערבים שיעברו. אבל שום פרוייקט ישראלי מובהק גדול לא צריך להיעשות, לדעתי. אני סבור שצריך לתת לדבר קצב מכסימלי שהדברים יעשו בעקיפין וללא הבלטה. אם לא ננהג כך - נקלקל את העניין כמו-ידינו.

לא שיניתי דעתי ואיני חושב שעלינו להימנע מהכנסת חשמל ומים למחנות בעזה, כדי ליצור פער גדול יותר ברמת החיים בין עזה והגדה. הרי איננו מכניסים זאת לכל בית ובית, אלא קו חשמל על הדרך הראשית וכן נקודות מים. קודם כל, אנו באים למחנות בעזה ואומרים שיש להרוס בתים, בהסכמת אונר"א, ומסבירים שחמורת זאת רוצים אנו להשיג יתר בטחון, אך גם מבחינה הומנית מביאים אנו שיפורים מסויימים. אמרנו לאונר"א, על-דעת הממשלה וראש הממשלה, כדי להשתיק אותם באים אנו לא רק עם בולדוזר וחומרי נפץ, אלא סוללים דרך, מכניסים חשמל ומים. בדרך זו יראה הדבר הומני יותר.

אינני בטוח שתהיה נהירה גדולה לגדה, אבל לא בגלל ענין החשמל והמים. הפער העיקרי הוא במשכורת ושכר העבודה והטרור שם. יכול להיות שטרור זה יברח משם אנשים. הוא רב שם והוא נובע מסיבות שונות. בעיקר נובע הוא משום שהחזית העממית והשמאלית פועלת שם. מכל-מקום, עובדה שבג'נין אין טרור ושם הוא קיים. וזה יותר מאשר חשמל ומים, מצליח לפעול על ערבי נורמלי, העובר לג'נין וחי כאדם, וללא מורא, באותה הסביבה.

על כן, לחץ הטרור ושכר העבודה - אלה שני הדברים היוצרים את הפער. אם רוצים אנו להיכנס לשם עם בולדוזרים ולסלול דרכים - אל ניסוג מהנחת קו חשמל ומים שם, בעת ובעונה אחת.

שיפוץ מחנות פליטים בגדה: אני מציע לא ללכת עתה בקנה-מידה רחב. יש לנו חמשת אלפים מקומות קליטה, מלבד יריחו. כאשר הערבים יבואו לגור שם - קודם כל יבוא הפרט ואחר-כך המשפחה ונעזור לו. ניתן לו כסף שיהיה כדאי לבנות את ביתו ולהביא משפחתו אליו.

אם ניגשים אנו לתכנית של עשרים אלף - מכריזים אנו בדרך זו על טרנספור. בזאת נקלקל את הענין מראשיתו. תנו להם לסדר את ה"חרט-אל-טאנאק" שלהם. אם יבקשו עזרה מאתנו - בבקשה. הם מרוויחים עתה הרבה כסף. הם קונים טלביזיות ובונים בתים. עלינו לעזור להם, וכאשר נעזור להם - המחנות שלהם לא צריכים להיות שונים מהכפרים הערביים שבאותה סביבה. גם הכפרים שלהם אצלנו אינם מסודרים בדיוק עם דרכים ראשיות וכו' - עשדים שנה אחר קיום המדינה... בחישה ישראלית בענין זה תהרוס אותו מראשיתו. צריך לתת להם לפעול לפי המוטיבים שלהם, כאשר העיקרי שבהם הוא - מתוך תעסוקה, כאשר אנו עוזרים להם לבנות בתיהם בכסף והלוואה או מענק או בהענקת מקום במחנות, בהם עומדים כבר בתים. בדרך זו גם העיריות או המועצות המקומיות לא תצאנה נגד זה. יהיה זה תהליך איטי וטבעי והערבים יעשו זאת בדרך של הסתננות.

כל דבר בומבסטי שנעשה - יכשיל את עצמו. בענין השיפוץ - אני מציע לתת להם יחד עם הזרם, שיהיו להם תמיד מקומות קליטה נוספים.

ביחס לתעשייה ומלאכה - צריך לעזור לעיריות או מועצות מקומיות, לתת הלוואות, שהדבר יהיה בשמן ומטעמן, וזה יקלוט עובדים מעזה או לא מעזה. אם נעשה סינון כזה, מיד נהרוס את הענין, כי הם יטענו, שאנו רוצים להפוך את הפליטים לבני אדם...

אל נחשוש מהתקנת חשמל ומים במחנות בעזה. את השיכון בגדה נעזור לערבים לעשות ונדאג שחמיד יהיו שם מקומות ופרויקטים מוכנים לתת זאת כעזרה לפרטים שירצו לשקם עצמם שם. נדאג שהם יהיו כעלים על מבנים אלה ואם ייקלטו שם עובדים - יהיו ביניהם גם מעזה וגם מהמקום, ולא יהיו אלה פרוייקטים ישראליים עצמאיים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מציע ללכת בדרך אמצעית, כפי שצוטאר שר הבטחון את הדברים - לא צריך שיעשה הדבר בלי תכנון. צריך להיות בזה תכנון עקיף. אני בעד שיפוז כל המחנות האפשריים, שהם בהישג ידינו. נשפץ ונשקם ככל-האפשר, אבל היות והקובע כאן הוא מקום העבודה, וזה דבר המושך יותר מכל דבר אחר - לכן, צריך ליצור תנאים כאלה, שמבקשי העבודה יוכלו לגור במקום סמוך למקום עבודתם.

אמנם זה לא יהיה שיכון רחב, אבל ממילא גם בזה צריך להיות תכנון. אם ייווצרו תנאי שיכון במקום העבודה - לאט לאט יבכרו רבים מהם לנדוד ולהיקלט במקום סמוך למקום עבודתם, מאשר לנוע בין מקום מגוריהם ומקום עבודתם.

מספר הפליטים שנמצאים עתה בידינו מגיע לחצי ממספר הפליטים בכלל, או לארבעים אחוז ממנו. אם עושים אנו למען פתרון הבעיה - הרי שעשינו דבר עצום. כלומר, פתרנו את הבעיה. איש לא מצפה שמדינת ישראל תפתור כל בעיית הפליטים בכוחות עצמה. אמנם אנו חושבים שצריך לפנות אל קופות בינלאומיות, אך לפני-כן עלינו להוכיח שעשינו משהו בכוחות עצמנו. לאחר מ זאת - צריך לפנות לארגון הפליטים ולומר, שזו הבעיה שיכולים הם למצוא לה פתרון.

על-כן, צריך להיות תכנון, אבל עליו להיות בכיוון של קליטה, עד כמה שאפשר, של אותם עובדים עותיים, ליד מקומות העבודה שלהם.

השר א.ל. דולצ'ין:

הייתי מפריד בין שני הדברים: השיפוז של המחנות

ובעיות התעסוקה.

אני חושב שבחלק הראשון, כפי שהוצע על-ידי השר

פרס, יש דבר נכון, אבל הוא מבטא גם דבר אנושי, שיכולים אנו לפרסמו. קודם-כל, ישנה בעייה של אנשים הגרים במחנות בתנאים כאלה שלא יתכן שימשיכו בכך. רצוי מאד, שבדעת הקהל בעולם ידעו על תנאים אלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הלוואי וידעו על מה שעושים אנו כפי שיודעים על

מה שנעשה שם עכשיו.

השר א.ל. דולצ'ין:

אנו שמים את הדגש על החלק הסוציאלי, האנושי של החיים שלהם שם. במידה וניתנת אפשרות, הבה נחפש את האפשרות לשפר חייהם בשרותים, מים, חשמל וכיוצא בזה. אלה הם תנאים וזה מינימום שניתן לעשייה. בזאת אין חילוקי דעות בינינו והלוואי ויכולים היינו לפתור בעייה זו.

אמנם, אין באפשרותנו לעשות זאת, אך זה רצוננו. איני חושב שבזאת יש בינינו חילוקי-דעות.

ישנו דבר שני, שהוא החינוך המקצועי: בשני דברים אלה, לפי דעתי, יכולים אנו להסתפק לפי שעה. אני בטוח גם בכך, שאם כי איני מכיר את המחנות, הרי ברור שבהתחלה צריך להסתפק במקומות בהם אפשר להפוך את המחנות הללו למקומות קבע. אני מבין שאלה שנבחרו, קיימת בהם אפשרות להפיקתם מקום מגורים קבוע.

כדאי גם להדגיש את הדבר, שהכוונה שלנו לעשות דבר כזה ולפרסמו וחלילה לנו לתת להם להחרש, שעל-ידי כך מנסים אנו לפתור בעיית הפליטים בכללה, כי אין באפשרותנו לעשות זאת.

על-כן, אני סבור שפרסום-יתר שניתן לדברים - יכול להזיק במידה מסוימת, כי עלול להתקבל הרושם שאנו מתכווננים לפתור בעיית הפליטים בכללה. עלינו להעמיד את הדברים באור נכון ובמסגרת כוונותינו. על-כן - אני בעד עשיית החלק הראשון של הדברים.

באשר לתעסוקה: אני נגד הקמת אזורים של תעשייה ומסחר. איני חושב שיש בזה פתרון התישבותי כלשהו. ואני בעד זה שהעניין ייכלל במסגרת תכנית פיתוח כללית של השטחים הללו, אך לא כדבר מיוחד. אני נגד ריכוז מקומות מיוחדים שנאמר שבהם רוצים אנו לפתור בעיית התעסוקה.

לדעתי, ההתפתחות הטבעית של הכלכלה בארץ, מאפשרת הקמת אזורים מסחריים ותעשייתיים משולבים, בתוך שטחי מגוריהם של הערבים. אין זה עניין של כוונה בלבד, אלא מטבע הדברים - הפיתוח הכלכלי של הארץ ישפיע השפעת גומלין על מגמות אלה.

אני בעד עזרה לערבים בפיתוחם הכלכלי, אבל זה צריך להיעשות במסגרת התקציב שלנו. זה לא צריך להיות דבר מיוחד ומנותק. במידה וישנה אפשרות - צריך לבצע זאת.

באשר לתקציב: אני חושב שיש טעם שהממשלה תקציב עבור הדבר הזה קצת יותר מחצי מליון לירות, אותן מוכן לתת שר האוצר. כי אחרת - מתקבל הרושם...

ראש הממשלה ג. מאיר:

כל מה שנאמר בעניין זה בין האוצר, שר העבודה ושר השיכון - כל זה פירושו - הממשלה.

השר א.ל. דולצ'ין:

רצוי שיהיה מספר ונדע מה תקציב הממשלה לענין זה. רצוי גם שידעו כולם, שזה החלק שנותנת הממשלה לענין זה. לאחר מזה - אפשר לפנות אל גורמים אחרים, על-מנת לקבל מהם כספים. כל מה שעמענו כאן - אלה מספרים פעוטים, שאינם מהווים בסיס להתחלת פעולה בענין זה. צריך לקבוע ולעשות מאמץ בנושא התקציב.

על כל פנים, לא נמסור דבר כזה על-ידי כסף שגופשים אנו אותו מגורמי חוץ בלבד. אם מחליטים על כך - רצוי מאוד שנקציב חלק מהכסף לענין זה ונדע מה החלק שמקציבים אנו.

דבר אחרון: הייתי מזהיר את כולנו מאוד, כי שמעתי משר החוץ על אפשרות של גיוס כספים בארה"ב. לעת עתה אפשר להתגבר על האיסורים הקיימים בארצות-הברית. אני מזהיר שלא לקחת כסף לענין זה במידה ואין נותנים כסף למגבית. זה צריך להיות תנאי לכל יהודי המוכן לתת כסף לענין זה, שהכסף יתקבל רק לאחר שיתרום למגבית.

השר ו. שם-טוב:

אני כמובן מחייב את התכנית של השר פרס. אינני מציע שנצמצם כל דבר ומאחל לכולנו שתכנית זו תבצע עם כל הממדים הצנועים שלה. אעיר שלוש הערות, לאחר שצייק הדברים נאמרו כבר.

1. הצד הפרסומי של הענין: גם מפתחתו של השר פרס התרשמתי, שהוא מציע להצניע בפתרון והגדיל לומר בזה שר הבטחון. אני רוצה לחלוק על גישה זו, לא משום שאני מתעלם מהעובדה, שקיימת התנגדות ערבית, שעלולה לגבור בעתיד, אלא מי שחושב שאמנם נוכל לשמור בסוד את עצם קיומה או התחלת ביצוע התכנית לשיקום הפליטים - טועה. הדבר ייוודע והוא פורסם כבר בעתונות. כאשר נתחיל לעבוד בכיוון זה - ידעו על כך כולם.

שר המטרה ש. הלל:

האם מדברים על עזה, שהנה - סוללים כבישים

במחנות שם?

השר ו. שם-טוב:

ידברו גם על כך. איני חושב שהצעד הנכון הוא להסתיר זאת מהציבור בארץ, או בחו"ל ולא לדבר על כך כלל.

שר החוץ א. אבן:

ההצעה להצניע זאת קצת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני בעד זה גם בשטח יהודי ישראלי טהור.

השר י. ברזילי:

זה יצליח בדיוק כמו שמצליח הדבר בשטח היהודי...

ראש הממשלה ג. מאיר:

כאשר הייתי במשרד העבודה - היה לי פרינציפ שלא ללכת לחגיגות של הנחות אבן-פינה, אלא לחנוכת הבית... ואז דיבר הדבר בעד עצמו...

שר המטרה ש. הלל:

יש לך עצבים של ברזל. אני מוכח לומר לך זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אמנם יש לי כאלה, ויש לי הוכחות נוספות לכך...

השר ו. שם-טוב:

איננו יכולים להתעלם מהמציאות הקיימת. עובדה היא, שיש שר המטפל במיוחד בתכנית שיקום הפליטים. הנושא אינו יורד מסדר היום של העתונות וכותבים על כך ללא הפסק.

בתחילתה של ביצוע התכנית צריך לומר דברים כאלה בפנים ובחוץ. צריך לומר דבר אחד: לא נלך לנפח זאת, אלא נעשה בממדים הנכונים. יחד עם זאת - יש חשיבות בזה גם כלפי פנים, ועל הממשלה לאמר לעולם ולעם בארץ, ולו גם באיחור, שניגשים אנו להתחלת שיקום הפליטים במדינת ישראל. כלפי חוץ צריך להצהיר את ההצהרה שהצהרנו והיו לה הדים חיוביים מאוד. הצענו לכנס ועידה לענין הפליטים, עד בא השלום. אם נגיד שאיננו מתכוונים לפתור את בעיית הפליטים בזה, ובמסגרת זו ניגשים אנו להתחלת שיקומם - יהיה זה חיובי והחיובי שבזה יתגבר על השלילי, שעלול לצמוח מצעד כזה.

אם נלך במקביל ונסביר בתחילת הביצוע מה הכוונות שלנו ונעשה זאת בחוץ ובפנים גם יחד - תצמח מזה אך ורק ברכה.

אשר לשלבים: אני חושש שיווצר פער בין התכנון והתכנית הממשית של התיעוש. לא שמעתי אם יש תכניות קונקרטיות של תעשיה או מלאכה, שחקום באותם שני מרכזים. אם נפגש בתכנון כזה ובשלבים לביצוע - לא נצליח להתקדם.

אני תומך בהצעת שר הבטחון, שנלך בדרך של עידוד הקמת חברות תעשיות לתעשיה, מלאכה ומסחר, של העיריות הערביות, ובאמצעות נקים מכשירים לגיוס הון פרטי ערבי, יהודי או הון שילווה על-ידי הממשלה לחברות הערביות, שיקימו את הדברים.

דבר שלישי - מבחינת העדיפות: אני תומך בכך שאת המרכז התעשייתי הראשון נקים בארז, ואחר זאת לפנות לאחרים.

שר המטרה ש. הלל:

אחר-כך - נחשוב.

השר ו. שם-טוב:

אני בעד פעולה כזאת בכל מקום. קודם כל תהיה עדיפות לפרויקט ראשון, תוך ראיית המחנק התקציבי בו מצויים אנו.

ללא ספק בטוח אני, שאם נשפץ מחנות בשומרון, ולא נעשה זאת בעזה, יהיו לדבר השלכות שליליות. זה יעורר חשדות, שאיננו מעוניינים בהם. יהיה זה מתחל התכנית כולה, אם לא נביא מים, חשמל וביוב למחנות בעזה. לא יהיה לדבר כזה שום הסבר מתקבל על הדעת, כי שם המצב הקשה ביותר, כפי שתאר זאת שמעון.

שר הבטחון הסביר שזה לא יפריע לגמרי לגבי כל התכניות האחרות. ואפשר לקבל זאת.

אם הבנתי נכון - כל ההוצאה הזאת תיעשה באמצעות התקציב. תהיה לזה הכנסה מיועדת לסעיף מסויים. אני משוכנע, שמחקציב המדינה נוכל - על-ידי מאמץ נוסף, לגייס קצת יותר כסף לענין זה, ואולי באמצעות סעיפים דומים במשרדי ממשלה שונים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אתה יכול להציע זאת כל זמן שהנך שר ללא תיק... כאשר תקבל משרד - זה יהיה אבוד...

שר המטרה ש. הלל:

האם זה יבוא על-חשבון קליטת עליה או פיתוח?

השר ו. שם-טוב:

אני יכול לומר בכל הכנות, שאני מחשיב שני הדברים באותה המידה בחלט. התחלת פתרון בעיית הפליטים שווה לפחות שנעשה למענה מאמץ כזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם זה עומד כך? אל ניכנס לזה עתה.

השר ו. שם-טוב:

אני באמת משוכנע, שיכולים אנו במאמץ קצת יותר גדול לגייס עזרה יהודית נוספת לתכנית זו. איני יודע אם היה זה קל לגייס סכום של 4 מליון לירות, אבל אם ביציאה אחת - חשגת תוצאה מצויינת כזאת, אזי

צריך לעשות מאמץ נוסף, כדי לגייס עשרים מליון לירות, על-מנת להבטיח שהתכנית אמנם תבוצע.

ראש הממשלה ג. מאיר:

חברי הממשלה, ישיבה זו נקראה במיוחד ביום החמישי, כדי לסיים את הדיון בשלושה דברים שמוכרחים אנו לגמור אותם היום. אני מבקשת מכם להתחשב בזה.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

הערות ספורות, כשנקודת-המוצא שלי היא, שדנים אנו על בעייה זו לאור המצב המדיני הקיים, כאשר אין הכשרה מדינית לגבי עתיד יהודה ושומרון. על-כן, אל נעלה על דרך פרובוקטיבית, שאין בה משום אינדיקטור ברור ויכול להיות בה אינדיקטור בקשר לעתיד השטחים. אני מציע לצמצם את הבעיה לרצועה.

משומרון וביהודה הבעייה כמעט ואינה קיימת. ישנם 19 מחנות ובהם 63,000 נפש, ומצבם הכלכלי אינו רע. זו אינה בעייה אקוטית בגדה, ואיננו מוכנים שם מבחינה תעמולתית.

לעומת זאת, אנו מוכנים ברצועה מבחינה תעמולתית: שם ישנה צפיפות, אקוטיות המצב. אני מציע להתייחס לשטח זה בלבד.

ישנם שני אספקטים לבעיה: האחד - כלפי חוץ: אין לזלזל באספקט הפסיכולוגי אקוטי, וההצעה שלי, שהייתי מגדיר אותה במונח של הקלה במצבם הקלה ממשית וויזואלית, אותה יש לתרגם לשפת המעשה. ולדעתי - פירוש הדבר - שיפוך קל במחנות.

ניתן למצוא תשובות ביצוע כאלה, שאינן מהוות עומס תקציבי רב וכלפי-חוץ - יש ערך לדבר וזה גם מביא להקלה ממשית, תוך כדי שיפוצים קלים כאלה.

כלפי פנים: כיצד נראית לי הבעיה? אני סבור שלגבי הרצועה הפתרון אינו העברתם של הפליטים ליהודה ושומרון. בזה יש אינדיקטור מבחינת פתרון מדיני, שהוא רע ולא טוב לנו.

הפתרון בענין זה חייב ללכת בכיוון הכנת תכניות להגירתם משם. יש לשים את הדגש המרכזי על חינוך מקצועי. שמענו בגדה על שש-מאות נערים, שמתחנכים הם במסגרת החינוך המקצועי כיום, כלומר: ברצועה ובגדה ישנם בעצם כאלף חניכים כאלה. הפרופורציה צריכה להיות הפוכה, לדעתי: בעזה צריכים להיות פי שניים חניכים כאלה מאשר בגדה. ומה עוד שמספר הפליטים שם כמעט פי שלושה גדול מזה שבגדה. זה אמור לגבי הפרופורציה המספרית ביניהם וגם לגבי פתרון הבעיה ברצועה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

נניח שפתרון מדיני, לפי דעתך, טמון בכך. וכי מה איכפת לך אם יהיו ערבים בעלי מקצוע?

שר הפיתוח ח. לנדאו:

אני בעד בעלי מקצוע שיהיו פי שניים בעזה מאשר בגדה. אילו ידעתי ששולחן זה הכריע מבחינה מדינית - היה לי להציע פתרון, אך הוא היה שונה לחלוטין.

לכן, חינוך מקצועי ממדרגה ראשונה צריך להינתן, ועליו להיות מאסיבי, כי זה הפתח לאפשרות הגירתם משם. בעלי מקצוע - יש סיכוי גדול יותר שיוכלו להיקלט ולהשתלב בארצות אחרות.

יחד עם זאת, מבחינה ויזואלית, זה ענין חשוב מאד, כי אנו מבינים נוער זה להיקלט בחיים עם מקצוע בידם.

הערה אחרונה - תעסוקה בגדה: אני מציע לבדוק דרך שהיא פחות בכיוון הרחבה. יש מפעלים רבים הפועלים בחשמל, מטלורגיה ועוד, והרשימה ארוכה מאד. אחד המרכיבים העיקריים שם הוא מלאכת בית של הרכבה פשוטה, ללא כל הכשרה טכנית מוקדמת. כיום עובדים בזה יהודים, ואפשר להעסיק בזה ערבים רבים בשכר מצויין, בלי שיעלה לנו הדבר בכסף. זה טעון בדיקה ממשית, ואפשר לארגן זאת עם קבלן ערבי. אני נגד בניית מרכזים תעשייתיים כלשהם.

לדעתי אין כל צורך בכך בשומרון. הבעיה של משיכת הערבים מהרצועה לא תיפתר בדרך זו. לכן, אני מציע דרך הרבה יותר טובה לפתרון הבעיה, על-ידי תעסוקה והכשרה מקצועית.

חשד י. גלילי:

אני רוצה לפתוח בהערה ניתוחית. אני מזהיר את עצמנו מלהגדיר את הנושא שאנחנו דנים בו כפתרון בעיית הפליטים. נראה לי שאנחנו חייבים מפעם בפעם להזכיר את ההגדרות שנקטנו בהן לגבי נושא זה. היו הצעות של שר החוץ שהיתה מתקבלת מהם נכונות של דיון ישראלי ותרומה ישראלית לפתרון בעיית הפליטים בכללותה בטרם בוא השלום, פתרון בינלאומי, היתה הצעה של ועדה בינלאומית. היתה תמיד הדגשה שאנחנו זקוקים בעניין זה לסיוע מקרנות בינלאומיים, וראש הממשלה תמיד משווה מה שאנחנו עושים בשביל הפליטים שלנו לעומת מה שעשו מדינות ערב למען פתרון הפליטים הערביים. כי אני חושש שלאט לאט אנחנו יכולים להשלות את העולם וגם את עצמנו, כאילו ניתן על-ידי מאמץ ישראלי עצום, מאמץ אנושי וכספי, לפתור את הבעיה בטרם שלום ובטרם פתרון מדיני.

אני מציע להימנע מלהשתמש במונח - ישוב פליטים, כי נדמה לי כי מה שמאחד שולחן זה הוא, שיש לעשות לתיקון מצב הפליטים, לשיקומם של הפליטים, למציאת מוצא לתעסוקה, לשירותים וכיוצא באלה, אבל אין אנו מביאים אתנו הצעה לישוב פליטים, הגדרה שיש עמה צליל של האמונה הציונית הישראלית של התישבות. וגם מי שתומך בהקמת כפר לדוגמה - יש לו לכך מטרות, אבל שאין זה הפתרון. ומבחינה זו אני חושב שהתכנית שדענן וייץ הביא, שיצאה לה מוניטין, והתהודה שהיא מקבלת בעולם - סופה לגרום לנו רעה תחת טובה.

בכלל אני שמח להגיד כאן, שאף כי מסביב לשולחן זה יושבים לא רק שותפים ב"מערך" כידוע שבדיוני "המערך" נתגלתה מידה רבה מאוד של קרבת דעות בנושא - ולא הייתי בישיבות האחרונות מטעמי אני, לא הייתי חופשי בתנועה, ספרו לי חברים, כי הדיון ואוירת הדיון עם חברים מתנועת הפועלים המאוחדת בנושא זה, באותם הגבולות שאנחנו מדברים פה עכשיו, גילה מידה רבה של אחדות דעות, אם כי לאחרונה ב"על המשמר" בדיווח מהדיון של מרכז מפ"ם, אני מוצא איזו פיסקה בדבריו של יערי, בה הוא מדבר על זאת שנצטרך להחזיר - אני לא אחראי על הדיוק המילולי. אני אחראי על התוכן - שנצטרך להחזיר כמה מאות אלפים פליטים לישראל.

חשד י. ברזילי:

כתוב כך, כמה מאות אלפים פליטים? זה לא נאמר

כך.

חשד י. גלילי:

יכול מאוד לקרות שזה לא נאמר. מה שמדאיגה אותי זו המלה להחזיר. אם מדובר על החזרת פליטים שהם היום בעבר הירדן או לבנון או בסוריה. מכל מקום נראה לי, שכאשר היו לנו בעבר ויכוחים עם חברי מפ"ם על ענין החזרת פליטים, פעם מספר מסויים מוגדר, פעם מספר מוסכם - אז זה היה כאשר אנחנו עוד היינו דחוסים בתוך הקו הירוק והיו פליטים בגדה, והיו פליטים ברצועת עזה, אז היה למונח החזרה - מושג אחר.

מה שאני מציע, שמא יש פה איזו התבטאות שיגרתית, הייתי מאד מציע לשים לב לנקודה זו. אני עוד לא מקבל את הדברים כאילו נאמרו כלשונם. אני רק מזהיר על זאת. הווה אומר, שאנחנו מדברים בנושא של פליטים כממשלה האחראית על כל המרחב אשר בשלטונה ואשר יש לנו מגמות סוציאליות והומניות מתקדמות. יש לנו יחס לסבלות אדם, יש לנו הבנה של זיקה שישנה כאן בעיית הפליטים ובעיית הפתרון הפוליטי והשלום, ובמסגרת זו אנחנו מדברים.

מתוך כך נראים לי עיקרי ההצעות אשר הונחו כאן על-ידי שמעון, ואשר חברים שונים, יגאל ומשה דיין הזכירו אותן בהודמנויות שונות כאשר דיברנו בנושא וכן שר החוץ, כאשר דיברנו בנושא, לא-דוקא באותה מידת ריכוז שמדברים בה היום, ולכל שכן שאנחנו מדברים בה היום, לא יהיה למותר להעיר שולבד המשמעות המדינית, יש לכך עכשיו משמעות אנושית, חינוכית סגולית, בשית ושיג שיש לנו עם עצמנו, לא רק עם זרים, אלא גם עם עצמנו. ובצדק אמרה ראש הממשלה, באחד הדיונים הפומביים ב"מערך" - אני מקבלת על אחריותי

להדליף את זאת כאן, שאנחנו לא יכולים להמשיך בשנה הרביעית את המצב שהיה במשך שלוש שנים, מבחינת אחריותנו על מצוקתו של הציבור הזה.

לזה אני רוצה להעיר כמה הערות עקרוניות ואעשה זאת באופן טלגרפי, ולסיים בזה:

א) לדעתי צריך לבחון, פשוט משום הכבוד והאחריות את התכנית הקרואה תכנית רענן וייץ, שזהיה התבטאות מוסמכת ששוללת את התכנית הזאת. לא אומר דווקא, ששמה אותה לשימצה, אבל לשלול מהתכנית הזאת את הצליל הריאלי, שהיא קיבלה במהלכים שניתנו לה. אני אומר פה בסוגריים - מותר להגיד - את משמעותה הכספית נוכח מה שעומד בפנינו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני הבטחתי לו לתת לו הודמנות באיזה פורום להביא את זאת. בכל-אופן הוא ראוי ומגיע לו להביא את התכנית שלו, ישמיע אותה ואנחנו נשמע אותה.

חשד י. גלילי:

עם מלוא הכבוד והאחריות הנדרשים לדיון בנושא כזה, מתוך זהירות מדבר שימצה וגינאי. אבל תהיה התייחסות מוסמכת, שאני מקווה שלאחר בירור היא לא תהיה חיובית, על-ידי כך ישלל ממנה צליל אוטנטי, כאילו מדובר בשם ממשלת ישראל או הסוכנות היהודית.

חשד א. דולצ'ין:

כפי שאני מבין ביקשו ממנו להכין תכנית.

חשד י. גלילי:

עם כל הכבוד. ראש הממשלה אמרה שתניתן לו ההודמנות להשמיע את התכנית שלו.

אני מציע שלגבי האמצעים מקרנות בינלאומיות, קרנות לא ישראליות, נשתדל להיזקק לזה באחד משני התנאים: או לפרויקטים קונקרטיים שאנחנו נתקלים בהם, מכל-מקום מבלי שתהיה כל סכנה של יומרת התערבות בהגשמת התכניות של בעלי המאה, שתדמו לפתרון הבעיה, מפני שאינני בטוח שהלחצים בכוון זה, בהגשמת תכניות שלא נוכל לקבל אותם, סכנתן לא עברה מן העולם.

אני חושב שעל-דעת השולחן כולו, אנחנו מדברים על התכניות האלה במגמה של עידוד, בלי להיזקק לאמצעי אונס וכפיה.

מטעמים מובנים שאינני צריך לעמוד עליהם, נראה לי שאין לנו סביב השולחן הזה מפה מצויירת ומסכמת, אין אף גורם ציבורי פוליטי סביב שולחן זה שמניח שעזה לא תישאר בגבולה של ישראל, ומכאן נובעת מסקנה של הימנעות ממעשי כפיה לעקירת תושבים מעזה. הזדקקות לעידוד ומשיכה של תושבים ערבים מעזה למקומות אחרים, בשום פנים לא יישובם של התושבים האלה כולם ברצועת עזה, אשר רק יעמיק את שורשיהם ויחמיר את הבעיות גם שלהם וגם שלנו.

כאן לפי דעתי ישנו שוני בין הגדה ובין הרצועה. ואין ספק שאסור לחשאיר את המצב בעזה כמו שהוא, יש לעשות לשיפור המצב בעזה, אבל עדיפות היא ללא-ספק בפרויקטים שיש להם סיכוי, אם כי גם לא וודאות, למשוך תושבים מעזה - לגדה. ובגדה - מגמה אורבנית תעשייתית ולא חקלאית. מבחינה זו הייתי מציע שיהיה לנו כלל - בשלב זה אני לא מחייב את זה כהצעה להצבעה - הכלל צריך להיות, בבקעת הירדן כל אימת שיש שם קרקע פנויה או אפשרות של מקורות מים - לא תיתפש על-ידי התכניות שלנו לשיקום הפליטים, אלא תהיה שמורה לאופציה, שאני חושב שהיא מקובלת בממשלה אצל חלק מהחברים, כמעט מקובלת, אצל חלק מהחברים כמינימום, אבל לדעתי אסור לנו לאכלס את בקעת הירדן במסגרות התכניות שלנו לשיקום הפליטים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני רוצה בראש וראשונה לברך את הממשלה על שהגיעה סוף סוף לדיון של מאש בנושא גדול ומסובך זה. זה כמעט שלוש שנים מאז שאנו מצויים בשטחים, שבהם מרוכזים מאות אלפים פליטים, אם כי רבו התיכונים, הרי בפעם הראשונה שאנחנו נגשים לענין בעקבות תכנית כלשהי, הצעות כלשהן.

וישראל פטר אותי להקדים הקדמה בדבר שימוש נכון בסימניקה. אני רואה בזה גם טעם נוסף. כלומר - שימוש במינוח שיש בו התחייבות שלא נוכל לעמוד בה. אנחנו לא נוכל לפתור את בעית הפליטים פתרון מלא, אפילו לגבי אלה שנמצאים בשטחים שמחזקים על-ידינו, קל וחומר לגבי 90% מאלה שנמצאים מעבר הפסקת האש.

בפועל אני תומך בדעות שהושמעו כאן בסגנון זה או אחר, שיש לשוות לטיפולנו בפליטים שבתחום שליטתנו, יותר אופי הומניטרי מאשר פוליטי, אם כי יש משמעות פוליטית לאופי ההומניטרי, ויש לו לדעתי גם משמעות בטחונית. אנחנו מדברים בשיפור מצבם של הפליטים במסגרת הטיפול שלנו באוכלוסיה הערבית, ולדעתי יש קשר בין שני הדברים הללו, כיון שנטלנו על עצמנו אחריות לא רק לשטחים, אלא גם לאוכלוסים שחיים בהם, ואחריות זו לא ניתנת לחלוקה. נכון שהערבים מאד מקפידים על עמדתם כפליטים ואינם רוצים לוותר על מעמד זה, הן מבחינה תועלתית, כלומר - הסעד הבינלאומי שמקבלים, הן מבחינה מדינית שלהם. אבל אנחנו יכולים להקשות את חוד הבעיה המופנית אלינו. זה היה נשק יעיל מאד בידי הערבים כל השנים. על-ידי נסיון להפעיל, הייתי אומר, כמה שסתומים, פתיחות להוצאת הקיטור מצד אחד והוכחת הרצון הטוב גם כלפי העולם גם כלפי הערבים, לא פחות כלפי הציבור שלנו.

נכון שהממשלה לא החליטה על מפת הארץ העתידה, אבל זה לא סוד לכל אחד מהיושבים סביב השולחן הזה יש מפה משלו, ובודאי יש גם איזה נוסחאות משותפות לקבוצות שרים שונות, על-פי סימן היכר מפלגתי או סימן היכר אחר, לא חשוב כרגע. אני לפחות, כאשר אני דן בנושא זה, אני לא יכול לפתור את עצמי מהמחשבות שיש לי, כמו לכל אחד מהמחשבות שיש לו - מפתרון הקבע.

אני תומך בכל לב בהצעה בדבר שיפור המצב במחנות הפליטים בכל מקום שהם מצויים, בין ברצועת עזה ובין בגדה, שיפור באותו מובן של יצירת תנאים היגיינים אלמנטריים, אשר אפילו חברה לא מתקדמת מגיעה אליהם בחלקים שונים של העולם.

השר א.ל. דולצ'ין:

במידת היכולת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם במידת הרצון.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מה שסומן כאן, האמצעים שהוזכרו כאן על-ידי פילוס רחובות, הסדרת ביוכ, אספקת מים נקיים, סידורי תאורה, אפילו במסגרת של מחנה פליטים מתוקן. אני חושב שזה דבר אלמנטרי שאין לו בהכרח השלכה מדינית שלילית, במידה שיש לזה השלכה מדינית - זו רק חיובית. אני כהחלט בודק את זאת מבחינה הומניטרית, יותר מאשר פוליטית, יש קשר ביניהם. אני בעד זה.

אני בעד המשך קיום פער - לא שמעתי משמעון דעה אחרת - ברמת החיים בין הגדה לבין רצועת עזה, מאותה סיבה. בענין רצועת עזה יש מעין קונצנזוס שאיננו כתוב בפרוטוקול, שהיינו רוצים לראותה כנחלת קבע בידי ישראל. בכל-אופן - לא בידי מצרים. ומבחינה זו, ככל שגדחה את ההכרה בקביעתם של פליטים ברצועת עזה עד לשעת המו"מ - כן יוטב.

לכן, תעסוקה מלאה - כן. שירותי חינוך ובריאות
עד כמה שרק ניתן - כן. אבל לא לתת ברצועת עזה רמה שדומה לזו של הגדה, כי אז
גם כוח המשטרה של הגדה יפחת.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

מה זה לתת רמה?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

היום יש פער בולט בין הרמה בגדה לזו שברצועה.
בשני המקומות הרמה עולה. אני מציע שישאר פער. אני לא נכנס לבדיקה של אחוזים.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

בסופו של דבר זה כלים שלובים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הם יעשו יותר טובים. אנחנו רואים שחלפו שלוש
שנים והפער נשאר בעינו, אם כי בשניהם הרמה עולה. מאד הייתי רוצה לראות יותר
פליטים מרצועת עזה מהגרים. זה גם נאמר בדבריו של שמעון. חלקם הגדול בשעתו
ליורדן, לאחר ההלם הראשון של המלחמה זה הגיע לרבעות, לא גרשו אותם, הגדול מרצונם
החופשי.

השר י. ברזילי:

המלה הגירה היא כאן לא מתאימה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אינני מוציא מכלל אפשרות בכל-זאת, אם תהיה
הצלחה התחלתית פה ושם תגדל גם הגירה מעבר לים, בין לארצות ערביות ובין לארצות
אחרות. בינתיים יורדן סגרה את הגבול לערביי עזה.

דבר שלישי, אותו אני לא מעלה היום, זה עוד לא
בשל, בהחלט הייתי מוכן לראות לא מעט ערכים מהגרים מרצועת עזה לאל-עריש, זה
מתוך מבט רחוק.

ראש הממשלה ג. מאיר:

תכנית ווייץ!

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

תכנית ווייץ מציעה חקלאות. אני לא מציע חקלאות.
לא נוכל לעשות את זאת בכוח. אינני מוציא מכלל אפשרות שאנשים יתחילו ללכת לאט
לאט, בהתחלה במתי-מעט, אחר-כך במספרים גדולים יותר.

לגבי מדיניות התיעוש - אני מצטער ששר הבטחון
איננו, אני יודע את הסיבה, הוא עסוק בדבר חשוב מאד ברגע זה - בשעתו הוא תלה
תקוות גדולות ביוזמה כלכלית היהודית בשטחים המוחזקים. ראינו בבית אריזה בעזה
התחלה גדולה אשר תביא המשך. מסתבר מכל זאת שיהודים אינם ששים להשקיע במישרין
בשטחים המוחזקים. אבל בעקבות דברים שנאמרו בישיבות אחרות בממשלה, שאמר אותם
גם שר הפיתוח, לא רק עידוד יזמים ערביים - והדוגמה שסיפר משה זו דוגמה יפה,
אלא על-ידי קבלניות משנה תעשיתיות, בתחום עבודות שהן יותר עתירות עבודה מאשר
עתירות מדע והון, והם גילו יוזמה, הערבים יותר יזמים מאשר אנו חושבים, יכול
להיות שהם עצמם יהיו גורם שיוזקק לפועלים, שימשיכו פועלים, מכל מקום שניתן. אם
זאת ייעשה בקנה מידה גדול בגדה - כולל משיכת פועלים מהרצועה לגדה, תחילה
על-ידי סידור עבודה ארעי, לשבוע, ונוסעים לשבת לעזה, לאט לאט מתרגלים למקום,

כעבור חודשים, שנה, שנתיים, מטעמי נוחיות משפחתית - משתקעים בגדה.

לגבי שיכון, לא התיישבות של פליטים, אבל בכל-זאת הבעיה היא של ראשית נסיון, לפחות של שינוי מעמד, אם לא הפורמלי, לפחות הממשי, ממצב של פליטים.

אני מחייב ההצעה של שמעון על דבר הקמת יחידה לדיוור. אני רק רוצה לבדוק אם לא בא בחשבון, שבמקום שאנחנו נקים אותה -

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אין הצעה שאנו נקים אותה, ההצעה היא שקבלנים ערבים יקימו אותה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מצויין. אני מחייב זאת מאד. אני מבקש שיסמנו את התחומים הגיאוגרפיים להקמת שיכונים. אני מבקש להיזהר משני מדורים תלולים: מהמדרון המערבי ומהמדרון המזרחי. כלומר, לא הייתי רוצה לראות אותם יותר מדי קרוב לקו הירוק, לקו הירדן.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

הכל בקיים, לא מדובר על מקום חדש, אלא על ערים קיימות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

והערה אחרונה: אני רוצה שתדעו - לא להחלטה - שמספר היהודים שמוכנים להירתם לשיקום פליטים ערביים הוא גדול יותר מאשר אנחנו מעלים על דעתנו, ואני לא מדבר על יהודים שמתנכרים לנו, למגבית או לבונדס, להיפך. לא הייתי רוצה להפוך את זה בשלב זה למניעה עממית. באו אלי כמה יהודים שהם מקבלים על עצמם להירתם לענין שיקום פליטים. דיברתי על זאת עם שר האוצר, לא דיברתי עם ראש הממשלה. ישנם יהודים שהם מגדולי התורמים לקרנות הישראליות, והם טוענים שיש בידם אפשרות, הודות לקשרים מסויימים שיש להם עם קרנות בינלאומיות - לעזור להקמת מוסד להשכלה גבוהה בחתום השטחים המוחזקים. איננו מאושרים ביותר מהתואר הכפול שמביאים סטודנטים מעזה ושכם כשחוזרים מאוניברסיטאות דמשק וקהיר - תואר אקדמאי ותואר טרוריסטי. אין לנו מנוס ומפלט מזה עכשיו. הם רוצים ללמוד, אבל אין ספק שהחבורה הזאת היא מנהיגת המרד הערבי. מורדים יכולים לצמות גם מתוכנו, אפילו מהאוניברסיטה העברית בירושלים, בכל-זאת יש הבדל אם סטודנט נבולסי מבלה שלוש שנות למידה באוניברסיטה של קהיר או דמשק או בהדרגה נפתח מוסד כאן, לדרגות יותר גבוהות, כתנאי שלא ניקח על עצמנו את הדבר כלכלית. אני בודק את מצב האוניברסיטאות הותיקות והצעירות, והמצב הוא מעל כוח הסבל של האוצר הישראלי.

אני חושב כי בתחום החינוך יצטרכו לתת את הדעת לא רק להצעה הנכונה להרחיב את ההכשרה המקצועית, אלא גם בדרג גבוה יותר.

מר א. אגמון:

כמה הערות כיו"ר ועדת המנכ"לים. שר הבטחון שאל אם התכנית הזאת הובאה בפני הועדה, או עיקריה הובאו בפניה. עדיין זה לא הובא בפני הועדה ואני יוצא מתוך הנחה, אני רוצה לבקש שהדברים שיאשרו יובאו בפניה, אותם הדברים שיש להם נטייה ישירה לפעולת ועדת המנכ"לים, כי יש הרבה שטחים שמפורטים כאן בסעיף ג', על הקמת מפעלי תעשייה שאנחנו עוסקים בזה מדי שבוע, כל שבועיים או כל יום, תלוי במשקיעים, ויכול להיווצר מצב שבאותו מקום יש משקיע שמקים מפעל תעשייתי וביוזמה אחרת יקום אותו מפעל באותו שטח ובאותו מקום, ואנחנו יכולים ליצור כפילות שבדאי לא תעזור, לא מבחינה כלכלית ולא מבחינה

משקית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לזאת לא היתה כוונה. פרס אמר שהוא מביא את

הענין באופן כללי.

מר א. אגמון:

מה שרציתי לבקש - שזה יובא לוועדת המנכ"לים. רציתי להוסיף, מבחינת הנסיון של ועדת המנכ"לים, כמעט שאין משקיעים היום, בשנה האחרונה אין משקיעים חדשים, כמעט אין משקיעים במפעלים משותפים יהודים-ערבים. במידה שהשקעות מתפתחות ביהודה ושומרון - בעיקר הן מתפתחות על-ידי עזרה ממשלתית, באמצעות ממשלה, כהלוואות או תמיכות בעיריות או בתחום ציבורי, או משקיעים ערביים פרטיים. לדוגמה, לפני שבועיים אישור שני מפעלים: אחד - בג'נין ואחד בשכם, מפעלים ערביים ועזרנו להם בהלוואות, למפעלים לייצור פח. זה מסוג הדברים שמובאים לוועדה, מסוג הדברים שמתפתחים היום, הכל באמצעות משקיעים ערביים.

מבחינת האוצר, אני רוצה שהממשלה תדע, הכספים שהשר פרס דיבר עליהם שנקבל מתורמים יהודיים בחו"ל, כרגע מאירופה, פורמלית לא מיועדים למטרה הזאת, זה היה תנאי שלהם, שהודיעו לי, מבחינה עניינית שהתרומה שלהם לא תינתן ישירות לענין זה, אלא לדברים אחרים, והקצבה תהיה ממשלתית מהתקציב, מבלי שזה יוזכר. יש לזה חשיבות גם במידה שיפרסמו דברים, שאין זו תרומה ישירה.

שנית, בתקציב, אמר השר פרס, שישנה הבטחה של שר האוצר רק לחצי מיליון לירות לתכנון. הדבר האחרון שאני מבקש מהממשלה, אם מסכמים - לצערי לא ראיתי את התכנית הקודמת - את שלושת הסעיפים שמובאים להחלטה, ההוצאה הכספית הכוללת בודאי שהיא יותר גדולה מאשר אותם 20 מיליון הלירות שצוינו כאן, שגם הם אינם. מה שהייתי מבקש, במידה שתקבל החלטה, מבחינת האוצר, שתקבל החלטה עם איזה שהן עדיפויות, כי אם נתחיל בבת אחת לכל הדברים האלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא ניכנס כעת לפרטים.

מר א. אגמון:

כל התכנית הזאת היא יותר גדולה מכושר הביצוע שלנו. מבחינת העדיפויות צריך לקבל הנחיות מהממשלה, מה קודם למה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

2-3 הערות:

א) זה לתשומת-לב שר המשטרה. אני מקווה שצוטט לא נכון בעתונות. קראתי שהוא מציע שנשלם פיצויים. אני לא נגד פיצויים. אבל מתי ואיך ואיפה ובאיזה תנאים - עלינו לקבוע. אני אומרת את זאת בלב קל לשלמה הלל, כי הוא לא מרבה בהכרזות. אם יש לך איזה הצעות - מוטב שתעלה את זאת פעם לשולחן וגדון על זאת.

שר המשטרה ש. הלל:

זו היתה ההצעה שלו לפני מלחמת ששת הימים, אני לא יכול להתכחש לזה. אני עדיין חושב שצריך למצוא איזו דרך לכך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מבחינה זו אני בבחינת: אומרים לבת ומתכוונים לכלה. וישנן הרבה כלות סביב שולחן זה. אני עוד פעם מבקשת חברים, עם כל

הכוונות הטובות להתגבר על היצר הטוב או היצר הרע, אינני יודעת איך לכנות יצר זה, ולמען השם לא להכריז הכרזות, כי מטבע הדברים, אם שר אחד מכריז הצהרה מדינית, זה גורר אחריו הכרזות רבות.

דעתי היא כדעת שר הבטחון ולא כדעת השר שם-טוב בענין פרסום ודיבור. יש לזה אלף סיבות. כל רווח מדיני שאנחנו יכולים להשיג מזה - ואין להתבייש שרוצים גם רווח מדיני, וזה שהדבר קשור גם עם פתרון הומניטרי, עם הטבת תנאים הומניטריים - אין בזה פגם שרוצים בזה גם רווח מדיני - אבל הכל יכול להתפוצץ על-ידי זה שאנו נדבר על כך. לזה כמה טעמים: קודם כל יש מי שידאג לזה שזה לא יתגשם. שנית, כל מה שאנחנו נעשה, יהיה קטן לאור הדיבורים. אז מוטב לעשות דבר קטן שלא מפרסמים עליו קודם, אבל רואים מעשה שמדבר בעד עצמו, מאשר אם נכריז ויחשבו מי יודע מה הולכים לעשות, ואחר-כך יגידו: רק זה! היות והדבר הגדול לא יעלה על הדעת שנקבל על עצמנו לעשות, ליישב את הפליטים ולפתור את בעית הפליטים - מוטב שזה יהיה בלחש, ונראה מחנה אחד משופץ ומסודר.

גם אני רוצה מאד להיזהר בסטדיה זו להכניס גורמים חיצוניים. אני לא מדברת על יהודים - קרנות ממשלתיות. מפני שגם פה אין להם קרנות להכניס ביוב למחנות, ישנן קרנות כדי לחסל מחנות ולא לזה אנחנו מתכוונים. בסטדיה אחרת - אולי. אני עושה יוצא מן הכלל עם גרמניה, בעיקר כי זה עסלבאך, כי זה בידי ידיד, אשר אם יכול - יתן וזה לא יגרום לנו כל קושי. עם עסלבאך אפשר להסדיר ענינים כמעט כמו סביב השולחן, הוא לא יעשה שום דבר לרעתנו. אבל קרנות אחרות וממשלתיות, כמו סקנדינביות - לעת עתה, לא. אני לא אומרת שאף פעם לא. אבל לעת עתה לא.

שנענו את התכניות שהועלו על-ידי פרס, פרס שמע את כל ההערות, וזה רשום בפרוטוקול. חשב ועדת המנכ"לים והקבע עדיפויות, גם לאור הדברים שנשמעו כאן. וברור שאנחנו לא יכולים לקבל החלטות ולהתחייב על איזה דבר תקציבי שאיננו בתקציב. נתחיל ממה שיש ואחר-כך נראה.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

רק הערות קצרות. כאן נשמעו הרבה הצעות. כפי שראש הממשלה אמרה - נבדוק ונראה מה שאפשר לעשות. בענין הפרסום - דעתי היא כדעת ראש הממשלה ושר הבטחון. אין לי מושג מי נתן פרסום מוקדם זה משיבות הממשלה. דרך-אגב, הפרסום היה זוויתי, שמישהו מציע להעביר 300 אלף פליטים מעזה לגדה - זה מצוץ מהאצבע, מי אמר את זאת ומתי? אין לי מושג מי נתן את הפרסום.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני חושבת שזו תוצרת ערבית.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אני הכחשתי את זאת כאשר שאלו אותי סטודנטים בטכניון והעתונאים שאלו אם אני מגיש לממשלה תכניות. אמרתי שאין לי תכנית, אם כי הנושא הוא בדיון. אם שלושה חברי כנסת מציעים לדון על זאת בכנסת - אין מנוס מזה שהעתונות תטפל בזה.

דבר שני, אני רוצה להגיד לחברי הממשלה, כי כל מה שלא יוצע - אפשר לבקר, כי יש הרבה סימני שאלה, אבל באיזה מקום צריך להתחיל. אני גם יכול להגיד בכל גילוי הלב, שלי עצמי יש מספיק ספקות, זה לא גשר ברזל, כולנו מגששים.

היתרון שראיתי בענין המחנות ביהודה ושומרון - חוץ מההגיון הפוליטי שאמר יגאל וברזילי, שאולי אפשר להתחיל אותם במהירות לשיכונים רגילים, לחלק מהערים לידן נמצאים המחנות. הכוונה ללכת למחנות צמודים לערים.

ראש הממשלה אמרה, אני יכול לחזור על זה, שאין לי התנגדות להכניס מים וחשמל במחנות עזה, אבל הבעיה היא תקציבית. אין לצפות שב-20 מליון לירות נלך לפתור את הבעיות של 200-300 אלף תושבים. זה בלתי פרופורציונלי.

בענין המרכז התעשייתי - חשד גבתי הציע להעתיק אותו קצת יותר לעומק. להעתיק אותו לעומק - זה כרוך בהוצאה כספית עצומה, צריך יהיה להביא חשמל ומים ולסלול כבישים. במקום קלקיליה להעתיק אותו מעבר לשכם - רק חשמל זה ענין של 10 מליון לירות. להעביר כבישים זו הוצאה עצומה.

וגם מה שהחדר לנדאו אמר, אפילו בשביל קבלנות משנה אחת צריך חשמל, מים וטלפון, והכרחי שטח. זה לא ענין של הפועלים עצמם.

לאור הערתו של שר הבטחון, אני מוכן לבדוק אם אפשר לעשות את זאת עם הערים, בשותפות עם העיריות, אם כן - ברצון. עד עכשיו, בבדיקות שהיו, העיריות לא כל כך התלהבו מזה.

שר המטורה ש. הלל:

אתה מדבר על זאת שיעשו מרכז תעשייתי של עיריות? אני חושב שמרכז תעשייתי לא נחוץ, כל עיריה עושה מה שנחוץ לה.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אמרתי מרכז תעשייתי עם עיריה או עיריה אחרת. קצת לא הגיוני - אם אנחנו רוצים להקל על הלחץ של רצועת עזה, שזו התפוצצות אוכלוסיה - שדווקא בעזה נקים מרכז תעשייתי, ובגדה לא. אתה לא רוצה למשוך אנשים מהגדה לעזה, ובעזה אתה מקים מרכז תעשייתי ובגדה לא, מה ההגיון? אם אתה רוצה לשמור על אותו פער - ההגיון הוא שנקים אלמנטים של תיעוש דווקא בגדה. בונים במחסום ארז מרכז תעשייתי.

אשר לתעשייה - בועדת המנכ"לים נשמע את כל הדעות שישנן. אם כי נושא הפליטים לא עובר את ועדת המנכ"לים, כי ישנה ועדה מייעצת מורכבת מכלכלנים וחברים בה מ. זנדברג וד. כוכב. אבל מה שנוגע לצד התעשייתי - נתייעץ עם ועדת המנכ"לים. ענין הפליטים זה יותר מגע עם משרד השיכון - זה קשור בשיפוץ מחנות, זה עבודה, תיעוש. יש כזה עבודת תיאום לא קטנה.

אני מציע שהממשלה תאשר את המסגרת הכללית. אין אפשרות טכנית שהממשלה תכנס לכל מחנה. סך-הכל הכוונה היא לשפץ את המחנות. יש להבטיח שתהיה תעסוקה בגדה לא פחות מאשר בעזה, כי אתה לא רוצה למשוך לעזה אנשים, אלא להיפך. אם אתה רוצה שערבים יעברו מעזה לגדה - אתה צריך לעשות משהו לגדה.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

בכסף אין בעיה היום.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אתה צריך לענות על 3-4 שנים קדימה. היום זה בנוי על עבודה בישראל, אני בהחלט סקפטי בזה. צריך להכין אלמנטים של תעסוקה שם, אם אתה לא רוצה להגיע לממדים של חוסר עבודה. מבחינה סימנטית אין לי ספק שאין ביכולתנו לפתור את בעיית הפליטים, אלא הגישה שלנו היא הומניטרית.

שר הדואר א. רימלט:

רשימת המקומות ששם אתה רוצה לבנות שיכונים ביהודה ושומרון, זה חלק מהתכנית?

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אני חושב שצריך לתת עדיפות ראשונה לבניית בתים במקום הבתים שהורסו במחנות. אתה נכנס למחנה כמו נורה, בשביל לפתוח דרך - אתה צריך להרוס 40 בתים. קודם-כל אתה מוכרח לשקם את האנשים שאתה מפנה אותם.

הדיוור - באמצעות קבלנים ערביים. ההשקפה צריכה להיות, לא לרכז 1000 פליטים במקום אחד, אלא לעשות שכונות קטנות במקומות ישוב קיימים, 100 שיכונים פה ו-200 שיכונים שם.

אני לא במצב שאני יכול לתת תכנית מאד מפורטת כי עכשיו בודקים אותה האנשים של משרד השיכון, עוברים על המקומות. וזו גם בעיה של כסף, איננו יכולים להגיע ליחידת שיכון למעלה מ-10 אלפים לירות. מדברים על 8000-9000 לירות יחידת שיכון. צריך שיתוף פעולה של העיריות, כל זה מוכרחים לבדוק יותר מכפי שזה נבדק עד עכשיו. אינני יכול לתת תשובות יותר מפורטות כעת.

ראש המשלה ג. מאיר:

אני רוצה להגיד דברים שבלטו פה, שצריך לחשוב מחדש אם מרכזי תעשייה או מה אפשר לעשות שהעיריות יכולות לעשות על-ידי הלוואות שלנו ועזרה כספית שלנו. זה דבר אחד.

דבר שני - גם בעניני שיכון, אם אפשר, לעודד פרטים לבנות, עם מענקים שלנו, שיבנו להם. ואת הדבר הזה לפזר עד כמה שאפשר.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

בענין שיכונים - אין כוונה שנקים בתים, כי הם יכולים להישאר ריקים. הכוונה היא לעודד אנשים לבנות.

מה שנוגע למרכז - הבוקר שלמה גזית הציע אולי לעשות בשותפות עם עיריית קלקיליה - צריך לבדוק אם עיריית קלקיליה מוכנה ללכת לזאת. אם נלך למקור אחר - צריך למשוך לשם חשאל.

ראש המשלה ג. מאיר:

אני מבינה שלא רוצים למשוך חשאל לאיזה מקום. אם ברזילי רוצה שטול-כרם וקלקיליה יסופחו - אז אפשר לעשות שם דברים.

השר י. ברזילי:

זה הדבר היחיד שיודלף מהשיבה.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אפילו אם תספח את קלקיליה וג'נין - תרצה שהערבים יעבדו שם, ואז אתה מקים שם מרכז לערבים. אם אתה רוצה לגרש את הערבים - אני נכנע.

השר י. ברזילי:

אני מוכרח להודיע לפרוטוקול - לא.

השר י. גלילי:

האם הכוונה לרשום החלטה של המשלה?

ראש המשלה ג. מאיר:

אני סיכמתי: שמענו את התכנית של שמעון. אנחנו לא נכנס עכשיו לדיון על פרטים. אנחנו מברכים אותו על היוזמה, על התכנית, על המחשבה, על כל הדברים הטובים.

היו פה התבטאויות כמעט של כל החברים סביב השולחן הזה והיו השגות. עכשיו, לאור ההשגות, יחד עם חברי המשלה הנוגעים בענינם - תעשייה, שיכון, עבודה - יחד עם ועדת המנכ"לים ישב שמעון ויערוך את התכנית. יכול להיות שעוד יהיה צורך שתביא דברים פרטיקולריים, אבל יש דברים שהם מחוץ לכל ויכוח - כמו שיפוץ מתנות, כן לכלול גם את מחנה עזה. לאפשר שיכונים, לא על-ידי זה שאנחנו נבנה שיכונים, כי אם על-ידי עידודם, הם שיבנו שיכונים.

יש דברים שהם כבר מספיקים כדי להתחיל בפעולה.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

לגייס את האמצעים לזאת.

ראש המשלה ג. מאיר:

בענין מרכזי תעשייה - זה עוד לא סוכם.

השר י. גלילי:

למעט מחסום ארז.

מ ח ל י ט י ס:

הממשלה שצעה את התוכנית שהועלתה על-ידי השר ש. פרס לפיתוח כלכלי והרחבת תעסוקה בשטחים ואישה אותה בקוויה הכלליים. פרטי התכנית יעובדו ויסוכמו לאור ההשגות וההערות שהועלו בדיון בממשלה, בתיאום עם השרים הנוגעים בדבר. ההצעות להקמת מרכזי תעשייה, פרט למרכז במחסום ארז אשר כבר מוקם והולך, טעונות עיון נוסף תוך התייעצות עם ועדת המנכ"לים לענין השטחים המוחזקים. התכנית תמומן באמצעות קרן מיוחדת למטרה זו ותרוכז בסעיף תקציבי מיוחד. הוצאות מסעיף זה ייעשו בהתאם לנוהלים המקובלים על-פי הנחיות השר ש. פרס.

השר י. גלילי:

אני מוכרח לשאול את השאלה: מה יתפרסם מישיבה

21?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אחרי הישיבה נשב ונערוך איזה דבר.

השר י. גלילי:

יחד עם שצמון, אלון ועם אבן.

הפעולה נגד סוריה

466.

ראש הממשלה ג. מאיר:

קודם כל - אנחנו אישרנו איזו פעולה, והיא מתבצעת כעת, במסגרת שונה, מתוך שיקולים נכונים. בכל-אופן על-דעת הרמטכ"ל ועל-דעת שר הבטחון. הפעולה נמשכת כבר מ-9 בבוקר עד עכשיו. הופלו לעת עתה 3 מיג 21 סוריים.

ההודעה אומרת, שבעקבות ההפרעות של הפסקת האש מצד הסורים שנברו לאחרונה, פעלו מטוסי חיל האוויר נגד מטרות צבאיות סוריות ברצועת רפיד. הפעולה החלה בשעה 9:00 בבוקר, ובעת מסירת ההודעה חילופי האש עדיין נמשכים.

נפל לנו פנטום דרומית לדמשק, אין יותר פרטים.

שר התחבורה ע. ויצמן:

הטייס גדעון מגן מעין-שמר והנווט נראו צונחים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מודיעה לחברים, שלא נסיים היום את הישיבה מבלי לטפל בסעיף ההסברה, גם אם אשאר לבדי.

הטיפול הציבורי בשאלת יהודי ברית-המועצות

467.

השר י. גלילי:

בשים-לב להערה האחרונה של ראש הממשלה, אני נמנע מדברי תורה ופתיחה ואסתפק בדיוח קצר ויבש, כדי לא לגזול את הזמן. הממשלה הטילה על ועדה, בהחלטה מספר 423, לאשר עקרונית הסיכומים המפורטים בזה לדיון הממשלה בענין מערך למען יהודי ברית-המועצות. ועדת שרים בהרכב: ישראל גלילי, אבא אבן, י. ברזילי, א.ל. דולצ'ין, ז. ורהפטיג וח. לנדאו - תבחון את פרטי הסיכומים. אם היא תגיע להצעות סיכום פה אחד - יראו זאת כהחלטת הממשלה. יערער אחד מדברי הוועדה על סעיף מסויים - יובא הסעיף הזה לבדו לאישור סופי של הממשלה. כיון שיש ערעור - אני חייב להביא את הדבר לדיון נוסף בממשלה.

קיימנו ישיבה ב-26.3, בהשתתפות כל חברי הוועדה. תוך כדי הדיון נתקבלו שורה של תיקונים מתוך הסכמה כללית. למשל, לפי הצעת השר ורהפטיג, שנחמכה על-ידי חברים רבים של הוועדה, החלטנו להקדים בסידרת ההצעות שלנו פסקאות שלוקחו מתוך החלטות הכנסת, שיש בהן הדגשה עקרונית של

הנושא, כמו - זכותו של כל יהודי מכל ארצות תבל לעלות לישראל. חובתה ויעודה של ישראל להחמיד במאבקה המדיני נגד שלילת זכות זו. יש להוקיע לגנאי את העובדה שבכרית-המועצות אינה מקיימת במלואו גם את העקרון ההומניטרי של איחוד משפחות מפורדות, שמנהיגי כרית-המועצות הבטיחו לקיימו.

היהודים בכרית-המועצות אינם נהנים מן הזכויות הניתנות בכרית-המועצות לבני לאומים אחרים בכל הנוגע לחייהם הלאומיים, התרבותיים והדתיים. מצב זה מהווה אפליה חמורה לגבי הלאום היהודי בכרית-המועצות ופגיעה בזכויות האדם.

כן קיבלנו תיקוני ניסוח בשורה שלמה של דברים. בישיבת הוועדה העלה חשד לנדאו הצעה לקיים ועדת שרים קבועה לתכנון ומעקב אחרי הפעולה. הודעתי כי זה לא הוטל עלינו. עלינו הוטל לטפל בסעיפי הסיכום שהממשלה אישרה אותם עקרונית ולא טיפלנו ביתר. אולם מסתבר שחשד לנדאו מערער על כמה הגדרות יסודיות שסוכמו על-דעת חברי הוועדה, והם:

בסעיף 7 פסקה ב' נאמר: הפעילות למען יהודי כרית-המועצות חייבת להיות מבוקרת ומודרכת על-ידי מוסדות מוסמכים על-ידי ממשלת ישראל.

חשד לנדאו סבור שהסעיף הזה מיותר, ומן הראוי להשמיט אותו.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

הוא מופיע בשני מקומות אחרים.

חשד א.ל. דולצ'ין:

כאשר עזבתי את הישיבה הייתי תחת הרושם שכל הסעיפים נתקבלו פה אחד אחרי הליכות שהיה. מה קרה בינתיים? כי הנוסח שאתה מציע הוא קצת אחר. האם מישחו מערער?

חשד י. גלילי:

אני מדווח. בקשו אותי בסיום ישיבת הוועדה להמציא את הנוסח המתוקן של הדו"ח והערות לאותם החברים אשר השתתפו בהשגות. המצאתי את הנוסח ולשניים מחברי הוועדה - לשר לנדאו וחשד ורהפטיג היו השגות. אדווח על ההערה של חשד ורהפטיג ואם תשמעו. חשד לנדאו - מטעמים שהוא יסביר, סבור כי הסעיף הזה הוא מיותר.

אחרי זה סבור חשד לנדאו, כי פסקה ב' בסעיף 8 שפותחת במלים: כל הגורמים המשתתפים בממשלת ישראל יפעלו לאיחוד ותיאום הפעולות של כל הגורמים הציבוריים ולמניעת פעילות החורגת מהמדיניות ומשמעת הפעולה של ממשלת ישראל בנושא זה - חשד לנדאו מציע להוציא את שתי המלים "משמעת הפעולה".

שר הדואר א. רימלט:

אני חושב כי המלים "מניעת פעילות החורגת מהמדיניות של ממשלת ישראל" - זה מספיק.

חשד י. גלילי:

דבר שלישי - חשד לנדאו סבור שיש להשמיט כליל את סעיף 11 האומר: "עולים חדשים מכרית-המועצות ישתתפו בפעולות ההסברה. הופעתם במישור פומבי טעונה באישור מוסמך". סעיף זה מיותר, לדעתו, מטעמים שהוא יסביר.

לאחרונה - הוא מציע שהממשלה תקבע ועדה בלתי רשמית, לתכנון ומעקב אחרי הפעולה.

היות וההערות של חשד ורהפטיג קיבל מזכיר הממשלה - אגיד מה שהוא מסר לי.

לא שמעתי הערה לסעיף 7, שמעתי הערה של חשד ורהפטיג לסעיף 10. וכמה הערות אחרות של חשד ורהפטיג התקבלו. הוא הציע כי

בסעיף 9(ב) המדבר על מניעת נתונים על עליה, למחוק את הסיפא, כלומר את המלים: "העשויים להקל על הפעלת לחץ ערבי להפסקת העליה". אני מוכן לקבל הצעה זו, היא מובנת מאליה. למחוק את המלים "העשויים להקל על הפעלת לחץ ערבי להפסקת העליה".

כיון שסבורני שההצעות של חשד לנדאו נוגעות בענינים שהם בבת-העין של החלטה זו, אני מבין שהוא רוצה בזה הכרעה של הממשלה, ולכן זה הובא כאן.

לאחרונה - אני מאד ממליץ שלא לדחות את הסיכום כיוון שהנושא הוא במרכז מעייניו של הציבור. ואם כי בראיון ברדיו של חשד לנדאו, בניגוד לחקירה ודרישה שהמראיין חזר והטריד על החלטת הממשלה וחשד לנדאו עמד מאחורי ההחלטה של הממשלה, בכל זה מהלכים לחשים ואינפורמציות על חילוקי דעת, שהם בעיקר בנושא זה, בנושא של משמעת פעולה ופרטיונים. לדעתי, החלטה של הממשלה בנדון, היא תשמש בסיס מוסרי מדיני להבהרה, ליישור הידורים ולהגינה ציבורית.

שר השיכון ז. שרף:

אני מציע שהשר לנדאו ינמק הסתייגותיו וחשד ורהפטיג יוסיף הערתו ולא נפתח בויכוח.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

אמרתי ברדיו, ואני חוזר על כך בכל מקום, שאין מסביב לשולחן זה כל חילוקי דעות ולא היו חילוקי דעות בנושא. זאת הרגשה כללית. וגם לגבי חובת הפעולה אין חילוקי דעות. אני מציע, ראשית כל מבחינת הרגשה כוללת זו, ניתן לה ביטוי ממש.

אני סבור שהנושא וחשיבותו, מחייב אותנו שהממשלה תהיה אחראית לפעולה. ושפה יבלוט שהיא אחראית לפעולה ישירות, ולכן היא צריכה לתכנן ולעקוב אחרי הפעולה על-ידי ועדה מיוחדת. לא כדאי לפרסם על קיום ועדה למטרה זו מבחינה חיצונית, אבל אני תומך ששהיה ועדה למען פעולה, תיכנונה וביצועה. ששהיה ועדה שגם תתכנן, תטפל ויהיה לה אספקט רציני של מעקב אחרי הפעולה הזאת. נדמה לי שזה קובע תוכן המסמך הזה וביצוע המסמך - אחרת אינני יודע מה יהיה גורלו.

חילוקי הדעות צומצמו מאד, מתוך 12 הסעיפים - מדובר בשתי בעיות. ואני מתייחס לפיסקה ב' של סעיף 7, האומר: "הפעילות למען יהודי ברית-המועצות חייבת להיות מבוקרת ומודרכת על-ידי מוסדות מוסמכים על-ידי ממשלת ישראל". הממשלה אחראית על פעולה זו.

ובסעיף 6 נאמר: "ממשלת ישראל תוסיף לעמוד בראש המאבק המדיני למען יהודי ברית-המועצות לזכותם לעלות לישראל".

אני מציע לנסח את הסעיף: "ממשלת ישראל תוסיף לעמוד בראש ולהדריך את המאבק המדיני וכו'" - היא עומדת בראשו ומדריכה אותו.

אין פה צורך מסיבה שניה בפיסקה שניה של סעיף 8 "יפעלו לאיחוד ותיאום הפעולות" - אני חושב ששני האספקטים למעשה עולים בקנה-אחד - גם הדרכה, תיאום ויישול. זו כפילות מסוימת. זה לדעתי מיותר לחלוטין.

לפיסקה השניה של סעיף 8 האומר: "כל הגורמים המשתתפים בממשלת ישראל יפעלו לאיחוד ותיאום הפעולה של כל הגורמים הציבוריים ולמניעת פעילות החורגת ממדיניות ומשמעת הפעולה של ממשלת ישראל בנושא זה" - אני מציע להשמיט את המלים "משמעת הפעולה". גם אם זה יהיה כתוב - איננו

משנה דבר.

אם מדובר על שר, גם אם זה לא יהיה כתוב - המדיניות מחייבת אותו, מה שלא יהיה; אם מדובר מעבר לשולחן זה, לפרטים - בין כה לא מחייבים אותו, לא יכולים לחייב משהו במשמעת. ואם לגבי שר - זה מיותר לחלוטין.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא שר עושה דברים. יש לו חברים, יש לו מפלגה במענה הוא יושב, הוא לא יושב פה בתור פרט והוא לא עושה את כל הפעולות של התנועות שלו.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

גבירתי, אני שואל שאלה על חברון: נתקבלה סביב שולחן זה החלטה מדינית גדולה ושרי הממשלה מדברים מה שרוצים אחרי זה, ואין בעיה של משמעת של פעולה. אני לא יודע למה זה הוכנס? אם מדובר על מדיניות מחייבת, על מסגרת פעולה מחייבת - הרי החלטת הממשלה מחייבת את השולחן הזה. מה פירוש הדבר - אינני יודע.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לשאול אותך. אינני יודעת אם אתה הופתעת כמוני - אולי ניקח שר אחר, אם שרף הופתע כמוני שקוזקוב בניו-יורק שובת שביתת-רעב?

שר הפיתוח ת. לנדאו:

אני מודיע: כן, בחיוב. אינני אחראי לו לקוזקוב, לא אתמול ולא מחר. הוא איננו חבר מפלגתי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה לא עניין של חבר מפלגה.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

אינני יכול להיות - ואיש לא יכול להיות - אחראי לקוזקובים מחר. אם ירצו לעשות - יעשו. אם על שרים המדובר - משמעת הפעולה לא דרושה לי. זו ועדה ממשלתית והיא מחייבת אותי, אני יודע את זה, זה ברור לחלוטין.

לדוגמא תיאורטית - חבר מפלגה שלי בחיפה - אני

אחראי לפעולה שלו?

ראש הממשלה ג. מאיר:

במידה שאתה לא יודע - אתה לא אחראי.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

אני לא יכול לשאת באחריות זו. נדמה לי שזה

מיותר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

משמעת פעולה - אפשר להסכים למדיניות ולפעול אחרת. כל פעולה היא פעולה לחוד. אנחנו דנים בעניין או שאנו דנים במציאות, או במלים? אנחנו דנים בדבר שזה דיני נפשות בכל המובנים, גם נפשו של קוזקוב. אם איש לא יודע שהוא עושה את זאת - אז זה הוא. אבל אם משהו, גורם שיושב כאן - לא שרים שיושבים כאן - גורמים שיושבים כאן, אם הם יודעים זאת, ואחר-כך זה לא כך. כל אחת מהמפלגות שלנו עשתה כל מיני דברים, אבל לא בכל פעולה, מפלגתי יכולה לעשות ואחר-כך לחייב - לא לחייב בדבור, כי אם המעשה יחייב שהממשלה תזדהה, שהכנסת תזדהה, שסטודנטים יטיפו לי מוסר, שרק אתמול נולדו בעניין זה. אני לא התווכחתי אתמול איך קם בתור כזה, שיש ספק

אם לפני חצי שנה הוא חשב בכלל על הענין היהודי - והוא יודע שהשתיקו, והוא יודע מדוע השתיקו ומדוע היססו - והוא מדבר. ושנעתי אחמול ברדיו סטודנטים בחיפה. צריך לדעת מה פעם חשבו ואם חשבו. הם אולי יותר מדי צעירים בשביל לעשות, אבל לא יותר מדי צעירים לחשוב.

שד הדתות ז. ורהפטיג:

בחשואה לסורבון הסטודנטים שלנו הם צדיקים!

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא שברו חלונות! אבל מה הדיבור הזה בענין קדוש וחשוב ממדרגה ראשונה, וסביב זה הפקרות שאין כמוה! כל הכבוד לכל עולה מכל מקום, בוודאי מרוסיה. ישנו בחור, שויגרמן, איך הוא מרשה לעצמו לדבר? גם העובדה שהוא בא מברית-המועצות, עוד לא נותנת לו איוו תעודה שכל מה שמישהו רוצה - מכריז, להכריז על כל דבר שמישהו מכניס לו לראש או שהוא ממציא מראשו הוא - הוא יכול לדבר. זה אותו הבחור שהיה מוכן לשדר באירופה-1.

שד הפיתוח ת. לנדאו:

מי לא נתן לו? - אני החזקתי אותו ששה חודשים שלא יסע. איך שהוא יצא - אינני יודע כבר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

דויטש עושה דברים שהם מחייבים אותי. זה לא אומר שמישהו סביב שולחן זה אחראי לדויטש. יש ליגה להגנת יהודים, ומה שהם עושים זה ההיפך הגמור מהגנת יהודים, זה רק לבזיון ולרעת הענינים. זה שעשו עם פומפידו, זה שעשו בענין ברית-המועצות, שהתפרצו לקונצרטם. כל אחד לקח לו את הענין הזה ועושה בו כבתוך שלו. אינני יודעת מי הרב שעומד בראש הליגה הזאת. אם לא אחראים לו - לא אחראים, אך לא היה מישהו מהגורמים שיושבים סביב שולחן זה כן אחראי לו - אי-אפשר יהיה לשחרר אותו מאחריות והתחייבות.

שד הפיתוח ת. לנדאו:

כל זה אני מקבל. יש גורמים שהיום זה במודע, והם קולניים מאד. אבל נדמה לי שזה איננו תורם לענין ולא משנה עובדתית את המצב כלל וכלל.

והערה אחרונה לסעיף 11: עולים חדשים מברית-המועצות ישותפו בפעולות ההסברה. אני חושב שנעשתה שגיאה שהם לא גויסו לפעולה מסודרת. אני רוצה להודיע כאן, כל עולה שהגיע אלי, ואינני יודע איך היו מגיעים אלי - באותו יום אמרתי להם ללכת לכתובת הנכונה, קודם כל למסור אינפורמציה. לצערי הרב הם נדחו. ולדעתי - זה חבל. הם יכלו להיות כיום במסגרת, להיות אינסטרומנט מצויין. נוצרת אפוא לא טובה סביב הענין, שצריך לתקן אותה, וניתן לתקן אותה.

אין לנו נשק לשחק אותם, אינני רואה איך לשחק פעולה כזו במדינת ישראל. אי-אפשר לפעול גם נגד יוזמה שלהם ישירה או ניצולם על-ידי מישהו בחו"ל, אין אפשרות פיסית כזאת. והמסקנה לכן המתבקשת, לנסות להכניס אותם למעגל הפעולה.

אני לא מציע לפתוח מערכה נגדם, בשום פנים לא. יש להימנע ממנה, אבל אני מציע דרך הפוכה - להכניס אותם למעגל הפעולה.

שד הדואר א. רימלט:

כתוב בסעיף זה "ישותפו בפעולות ההסברה".

שד הפיתוח ת. לנדאו:

הסיפא של הסעיף מיותרת. אני מציע לשחפם. אפשר ליצור אתם מגע ולנצל אותם לפעולה לפי שיוחלט עליה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם על זה יש חילוקי דעות?

שר הפיתוח ת. לנדאו:

פרסום דבר כזה - זה יוודע בסופו של דבר, יקח חודש או חודשיים איכשהו יוצאים הדברים, ואם זה יוודע - זה לא יהיה לטובת הענין, כי פותחים חזית ללא כל צורך.

מה שלי נראה כדבר יסודי - זו הועדה, אז הם יהיו במעגל הפעולה, הכל יהיה במעגל הפעולה ותתחיל פעולה גדולה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איזו ועדה?

שר הפיתוח ת. לנדאו:

ועדת שרים בלתי רשמית לפעולה כולה, למען כל הפעולה, זה לדעתי הדבר החשוב ביותר.

אני מבקש לקבל את כל ההצעות שהצעת, הן לא פוגעות בפעולה, לדעתי הן מקלות עליה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

חלוי על מי?

שר הפיתוח ת. לנדאו:

על הפעולה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנחנו איננו נכנסים לויכוח חדש.

שר הדואר א. רימלט:

אישית אני תומך ביחס לועדה קבועה, שלא צריך לפרסם עליה. זה טוב וימנע הרבה דברים.

הצעה שניה - ביחס למעמדת פעולה - אני חושב שזה מיותר. פעולה לא מטילה מעמדת.

אני מציע: למניעת פעילות החורגת ממדיניות הפעולה, כפי שנקבעה על-ידי ממשלת ישראל. לא צריך את המלה "מעמדת", כי היא לא אומרת שום דבר, גם מבחינת השפה העברית, פעולה לא מטילה מעמדת, רק הממשלה מטילה מעמדת ולא הפעולה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני שמח שהערה שלי לסעיף 9 פסקה ב' נתקבלה. גם בסעיף 7 הצעתי בוועדה למחוק את הפסקה "פעילות נפרדת ובלתי מוסמכת בתוך ברית-המועצות מצד גורמים ישראלים ויהודיים". הצעתי היתה, מפני שמזה מעמדת שפעולה שנעשית - הממשלה החליטה עליה. אני בעיקר מפחד שגם זה יצא החוצה. השבוע נעצרו שני יהודים בברית-המועצות על פעולת ריגול. אינני רוצה שממשלת ישראל תתכנס ותקבל החלטה על פעולה בתוך ברית-המועצות, בעיקר אם יתגלה גם הויכוח ובתוך הויכוח אינני בטוח אף פעם מה שמדברים בחדרי חדרים שלא יוצא החוצה. אני חושב שזה מיותר ומזיק. מוטב לעשות פעולות אבל לא לקבל החלטות על פעולות כאלו.

משום כך נדמה לי שפסקה זו היא מיותרת. לגבי ריסון של פעולות נפרדות - זה יכוסה בפסקה שניה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה שאתה אומר זה חשוב מאד ואני, בכל-אופן, מוכנה לקבל את זאת בשני תנאים:

(א) שהפסקה תהיה רשומה בפרוטוקול. אנחנו עלולים עם כל הלהט שלנו, להביא שואה על היהדות הזאת. אין ספק בליבי שכולנו רוצים טובתם, אבל זה יותר מדי להט, "צו גוט", מפני שישנה התחרות מי לוחט יותר, ואנחנו עלולים להביא שואה עליהם. אני אמרתי אחמול יותר מדי בכנסת, ליובה אמר יותר מדי בכנסת.

אבל רבותי, אי-אפשר לעמוד כנאשמים. שוטק עמד והאשים אותנו על העבר, ההווה והעתיד. אבל אני יודעת מה פירוש הדבר. האם החלטנו בליבנו שגמרנו, כי לעולם ועד לא תהיה שגרירות ישראלית במוסקבה? למען השם, מה אנחנו עושים פה?!

השר א.ל. דולצ'ין:

זה היה פשע מה שאמר אתמול שוטק.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איך אפשר לקשקש כך?

שר הפיתוח ת. לנדאו:

לי היה מה לענות לו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מוכנה, אם הפיסקה מקובלת על כולנו, שהיא תהיה רשומה בפרוטוקול: "יש לשלול כל פעילות נפרדת ובלתי מוסמכת בתוך ברית-המועצות מצד גורמים ישראלים ויהודיים".

הפעילות למען יהודי ברית-המועצות מכל מקום חייבת להיות מבוקרת ומודרכת - זה כולל את הכל.

עוד זה חסר לנו, שיתחילו להופיע יהודים בברית-המועצות - אינני יודעת מי ישלח אותם, איננו יודעים אם לא מופיעים - יכולים להתלבש על הענין שלנו כל מיני מצורעים לבנים ומרגלים באמת.

השר י. גלילי:

בשבילי ההצעה הזאת היא מוסכמת. בסעיף 8, פיסקה ב' בענין המשמעת אני רוצה להגיד - ואני מבקש מחברי הועדה במיוחד לשים לב, כי הם זוכרים מה היה הדיון בועדה. אני מוכן בסעיף 7 להגיד:

הפעילות למען יהודי ברית-המועצות חייבת להיות מבוקרת, מודרכת ונתונה למשמעת פעולה של המוסדות המוסמכים של ממשלת ישראל.

ואז בפסקה השניה של סעיף 8 להגיד: "... של כל הגורמים הציבוריים ולמניעת פעילות החורגת מהדיניות וההחלטות של ממשלת ישראל ומוסדותיה".

מלה להנמקה: בענינים הללו יש ענינים אופרטיביים ויש הרבה ענינים של עיתוי, ומכרח להיות בזה אלמנט של משמעת, זה מאבק, זו מלחמה. אני מוכן להפריד את זאת גם כאן, כדי לא להטריד את ישיבות הממשלה בכל ענין שיהיו עליו עוררין. אני אומר באופן הכי פשוט וגלוי, המוסד שיוסמך על-ידינו לרכז את המאבק הזה צריך להיות מוסמך על-ידי כל הגורמים המשתתפים בממשלה.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

גם אם לא יודעים מה מוסד זה עושה?

השר י. גלילי:

אפשר לערער. צריכה להיות סמכות מוסמכת של משמעת פעולה. הוא צריך להיות מוסמך מוסרית על-ידי הממשלה. ועל כל התוויה "מוסמך" אינני מוותר. אני מוכן שיפרידו "משמעת הפעולה של ממשלת ישראל" ולקשור את זאת עם הסיפא של סעיף 7. אם זה איננו מסוכם - אז אני עומד על זאת שזה ישאר בסעיף 8.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

לצערי - אינני מסכים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אז נצביע.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

אני מציע שנצביע סעיף סעיף של המסמך הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מצביעה עכשיו על הנוסח החדש של ישראל

גלילי.

השר י. ברזילי:

עם התוספת שלך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מי בעד זה ירים ידו - 12.

מי נגד ירים ידו - 1.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

המוסדות המוסמכים מה פירוש הדבר, מה זה?

ראש הממשלה ג. מאיר:

עד עכשיו היו מוסדות מוסמכים. אני יודעת שאתם לא מסכים לזה, אתם לא יכול להגיד שכאילו התאספה חבורה מהרחוב ועשתה מה שעשתה. אני אומרת לך, מאז ומתמיד היו שני משרדים מעורבים בעבודה הזאת. האנשים האלה, פורמלית ולא רק פורמלית, הם אנשי משרד החוץ. עד כמה שאני יודעת לא הייתה תקופה - אני זוכרת בהיותי שרת החוץ - היה מעורב בפעולה זו בן-גוריון בתור ראש הממשלה, ואחר-כך אשכול בתור ראש הממשלה, ושרת המנוח בתור ראש הממשלה, ועכשיו גם אני.

לא מתמול שלשום אנחנו עוסקים ביהדות רוסיה. תודה לאל ששוסטק וגאולה כהן עוד לא יודעים על יהדות רומניה, תודה לאל. אבל כמה עניינים עברו בשבועות האחרונים בענייני רומניה? רק אתמול בא מי שהיה שם, מי שחזר, מי שנסע לשם עוד פעם. גם לזה נחוצה ועדת שרים - מדוע לא? יש לך מושג מה שקורה בינתיים שם. אני רוצה לדעת איזה עניין אופרטיבי חשוב יש לו ועדת שרים אופרטיביים? אין דבר כזה, אפילו בענייני בטחון אין דבר כזה. מהתכנית שקיבלנו לפעולה בצפון עד מה שעושים היום - יש הבדל ענקי. אז אדרוש משרד הבטחון שנכנס ועדת שרים, כי בינתיים נתגלו דברים כאלה שישבו שלשום כל הלילה, ואמש עד שעה 1 כלילה - חבוא עליהם ברכה ששינו את התכנית בהתאם למה שנעשה מעבר לגבול. האם היינו צריכים לכנס ועדת שרים לענייני בטחון להגיד להם? שאל שר הבטחון אם אני מתנגדת לשינוי התכנית. אמרתי: אני השתגעתי - אם אתם והרמטכ"ל חושבים שצריך לשנות - תשנו. עלה בדעתי לכנס ועדת שרים לענייני בטחון?

במה אנחנו דנים? בכל עת שיידרש דו"ח - יינתן,

ויינתן גם כאשר לא יידרש.

אני מוכנה להגיד דבר אחד: היות ואמרתי לחברים שעוסקים בזה, ואני אינני יודעת אם יש להם יומנים או אין להם יומנים - אני מקווה שיבוא יום, כאשר תהיה עליה המונית משם ומישהו יכתוב מה חבורה זו עשתה במשך השנים האלה - אז קוזקוב וכל אלה, אולי בכלל לא היה קורה לנו הנס הזה, לולא הפעולה שהם עשו, ובאמת עשו עבודת נמלים במשך שנים.

פתאום אנחנו גילינו את אמריקה - ועדת שרים לעניינים אופרטיביים. באיזה שטח ישנו דבר כזה?

יש שני משרדים המטפלים בזה, יש משרד החוץ ויש משרד ראש הממשלה - והם לא נאמנים גם לדבר זה - אז הם לא נאמנים גם על דברים אחרים שהם עושים.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

אני רוצה להבהיר את הנקודה. פה לא מדובר על מהימנות. מדובר בעניין רציני, שיש לי נסיון אישי בקשר עם אנשים שעושים במלאכה זו, במשך 3-4 שנים. לא במהימנות שרים בודאי המדובר. הדוגמה שהגברת הביאה לגבי הפעולה המתבצעת היום והשינויים שחלו בו - יושבת בכל-זאת ועדת שרים ודנה באופן מתמיד במהות הפעולה. לא חייבים להיכנס לפרטים. מדובר בכלל שתהיה ועדה לתכנון הפעולה, לא על עניין אופרטיבי זה או אחר, אלא לגבי תכנית הפעולה וזה לדעתי הכרחי. ועדת שרים הוא לא הפוליטי "מייקר".

האחריות לכך היא על שולחן זה, שולחן זה קיבל על עצמו אחריות לפעולה זו, וטוב שקיבל עליו אחריות. לפחות תכנון הפעולה ומעקב אחריה זה נדמה לי הגיוני. לא בדיוק מהלך זה או אחר, אופרציה זו או אחרת - לפעמים גם לגבי אופרציה חשובה צריך להתייעץ, אין להקל ראש בזה.

לא במהימנות מדובר, לא בטיב האנשים, לא ברקורד של פעולתם עד היום. מדובר ממחר, מה ואיך. אני סבור שצריכה להיות ועדת שרים לדברים האלה.

השר א.ל. דולצ'ין:

לאחר שהצבעתי בעד כל המסמך הזה, ובכל ליבי אני בעד המסמך הזה. אבל סעיף 8 פסקה ב' נאמר: "כל הגורמים המשתתפים בממשלת ישראל יפעלו לאיחוד ותיאום הפעולות וכו'". אם לא ידעו את הפעולות איך יוכלו לפעול לאיחוד ותיאום?

ראש הממשלה ג. מאיר:

הממשלה צריכה לדעת.

השר א.ל. דולצ'ין:

אם לא ידעו על הפעולות, וייתכן שלא ידעו, הממשלה לא דנה על כל הנושאים, יכול לקרות שנושא זה או אחר, אינפורמציה זו או אחרת מביאים אחרי זמן מה, בינתיים הפעולה נעשה, מישו יכול להגיד: "אני לא אחראי, לא ידעתי עליה".

לטובת הענין, על-מנת ששמצעת הפעולה תבוצע - אני בעד זה שתהיה ועדה פנימית, ששרים ידעו על הענין, לא כביקורת על החלק האופרטיבי, אלא כאינפורמציה. אם זה חורג מפעולה אינפורמטיבית - הרי הממשלה תצטרך להחליט. בכל-זאת רצוי מאד, לצורך ביצוע הסעיף הזה, על-מנת שלא תהיה התחמקות - שתהיה ועדה, אשר מידי פעם תקבל כל אינפורמציה ותדע מה נעשה, על-ידי כך נחזק מסמך זה ולא נחליש אותו.

השר י. ברזילי:

אם מדובר על "פוליסי מייקינג" - אני לא בעד זה שישחררו את השולחן כולו. אם פיקוח על מוסד זה - יש פיקוח של שני משרדים ראשיים בממשלה - משרד ראש הממשלה ומשרד החוץ עם שר החוץ. אם מדובר על דברים אופרטיביים - כולם נסוגו מזה, ואם תהיה ועדה - היא בזה לא תעסוק. מה בעצם אנחנו רוצים כאן?

אני בהחלט רוצה שזמנכם בפעם הממשלה תשמוע על הפעולות, אפילו אם תהיה ועדה - אינני רוצה להפקיע את זאת מהממשלה כולה.

אני מבין אפילו כי נקבע זאת, שאנחנו נשמע 3-4 פעמים בשנה דו"ח, ואם יהיה צורך - אפילו יותר, בבקשה. נקבע את הדבר הזה, אבל לא יותר מזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני חושבת שהממשלה צריכה להיות בתוך זה. לא ייתכן אחרת, יכול להיות שבעבר מעט מדי היתה בתוך זה.

אני חושבת שהחברים שלי שעוסקים בזה, אלה שעושים את העבודה - אני חושב שמתוך שמירה, אולי יותר אפילו מאשר נחוץ - לא קרבו מספיק את החברים האלה. אינני יודעת אם זה היה עוזר להם, אולי כן ואולי לא. אינני אומרת שהם "סופר מאן", הם לא "סופר מאן", כאילו מישו מאתנו יכול להגיד שכל מה שהוא עושה זה מושלם, וכל מה שצריך לעשות - הוא עושה.

בכל-אופן - אני לא, אינני יכולה להגיד על עצמי כי עשיתי כל מה שהייתי צריכה לעשות, ומה שעשיתי - עשיתי בצורה המושלמת ביותר. וגם הם, העוסקים בענין זה, בודאי אינם "סופר-מאן".

הממשלה צריכה לדעת יותר. דרך אגב, זו לא רק הממשלה, גם הסוכנות, גם היא פרטנר חשוב מאד, זו יהדות העולם.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

גולדמן מתחיל מחדש להתלבש על ענין זה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא אמר לי אחמול שהוא היה הראשון שטיפל בזה. עם גולדמן ישבו כמה פעמים בענין זה. אני זוכרת עוד עם בן-גוריון, ואחר-כך עם אשכול. אשכול - נשמתו יצאה שיהיה שלום ולא יהיו חילוקי דעות. ועם גולדמן אי-אפשר היה להגיע לשום דבר, ועם הקונגרס היהודי העולה - זו פרשה אחרת.

אני מוכנה, ואני בטוחה שגם אבן לא יתנגד לזה, שגם בממשלה וגם בוועדת התיאום - חברים ידעו על הנעשה ועל מה שעריכים לעשות - להביא לפני חכמים ולשמוע הערות - אדרבה. זה ענין די מכובד בכדי שזה יהיה.

ועדה מיוחדת של שרים, שהיא מוכרחה להיכנס לחלק האופרטיבי - זה לא מתקבל על הדעת.

חשד א.ל. דולצ'ין:

אולי נמצא פשרה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני לא מחפשת פשרה. אלא זה לגיטימי ונחוץ ששולחן זה והשולחן המשותף עם הסוכנות יהיו בתוך הענין הזה.

אני חושבת שצריך בימים הקרובים לכנס את ועדת התיאום, להביא את החברים המטפלים בזה, והם יניחו על השולחן מה הפעולה הקרובה שלהם. אני יכולה להבטיח מצדי דבר אחד - ברגע שתעורר בעיה שיוצאת מגדר של הדברים שיודעים עליהם - אכנס את הפורום הזה. אני לא כל כך חסה עליכם.

זה מוסכם ויפה, גמרנו סעיף זה. תודה רבה.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

אני מציע למחוק לגמרי את סעיף 11, וזה בכדי למנוע אנטגוניזציה ללא צורך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מר לנדאו, נשב עם האנשים העוסקים בזה, ובעזרתך האדיבה, לנסות להכניס את הבחורים האלה למסגרת. ולא מדובר על כך שהם לא יופעלו. אבל יש כל כך הרבה מה לעשות. ולא מדובר שלא יופיעו באסיפה סגורה של סטודנטים - ואסיפה סגורה זה לא מדובר על 10 סטודנטים - לא מדובר שלא יופיעו בבית-ספר. להיפך, הם כן צריכים להופיע. יכול להיות שבעוד חודש-חודשיים, גם אני אגיע למסקנה ואגיד - לעזאזל, שיופיעו, גם ברוטרי, בני-ברית ובמפלגות. אינני יודעת. לא הכל יתרחש במשך שבועות אחדים ופתרנו את הבעיה.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

בשביל מי זה נחוץ?

ראש הממשלה ג. מאיר:

בשבילנו. כאשר שפרלינג יופיע אליך - שחטביר לו שיפעל בינתיים בקיבוצים, בבתי-ספר.

שר הפיתוח ת. לנדאו:

אני מוכן, אבל למה סעיף זה? אני מוכן לקבל זאת לגופו של ענין, אבל למה הסעיף הזה?

שר השיכון ז. שרף:

אני מציע שסעיף זה יהיה בפרוטוקול ולא יהיה בסיכום הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יהיה בפרוטוקול - בסדר.

מ ח ל י ט י ס:

- א. זכותו של כל יהודי בכל ארצות תבל לעלות לישראל היא אף זכותם של היהודים בברית-המועצות. חובתה ויעודה של ישראל להתמיד במאבקה המדיני נגד שלילת זכות זו. יש להוקיע לגנאי את העובדה שבברית-המועצות אינה מקיימת במלואו גם את העקרון ההומניטרי של איחוד משפחות מפורדות, שמנהיגי ברית-המועצות הבטיחו לקיימו.
- ב. היהודים בברית-המועצות אינם נהנים מן הזכויות הניתנות בברית-המועצות לבני לאומים אחרים בכל הנוגע לחייהם הלאומיים, התרבותיים והדתיים. מצב זה מהווה אפליה חמורה לגבי הלאום היהודי בברית-המועצות ופגיעה בזכויות האדם.
- ג. על אף המדיניות הסובייטית המכוונת לעקור אותם משורשי מורשתם היהודית, מוסיפים היהודים בברית-המועצות לשמור על הקשר הנפשי עם העם היהודי ועם ישראל, בקיימם את חובותיהם כלפי ברית-המועצות ככל אורחיה.
- ד. הממשלה מוקירה את גילויי ההתעוררות היהודית והלאומית הגוברת בקרב בני הדור היהודי הצעיר בברית-המועצות, את מסירות הנפש המתגלה בביטוי הזיקה לעם היהודי והכמיהה לעלות לישראל ולחשתתף בבניינה.
- ה. המטרה והתביעה הראשית, הבלתי מתפשרת, משלטונות ברית-המועצות היא לקיים את זכות העליה של כל יהודי הרוצה בכך; יש להתמיד בדרישה להפסקת כל פגיעה בזכויות היהודים כפרטים, שלילת זכויותיהם כמיעוט לאומי ודתי וכן יש להמשיך במאבק נגד האנטישמיות.
- ו. ממשלת ישראל תוסיף לעמוד בראש המאבק המדיני למען יהודי ברית-המועצות לזכותם לעלות לישראל.
- ז. ממשלת ישראל תעשה את המוטל עליה ישירות וכן תלכד את העם היהודי בתפוצות ותעודד הפעלת ארגונים וגופים ציבוריים ואת הגורמים הבינלאומיים המתאימים למאבק זה.
- ח. יש להמשיך ולעשות, בכל הדרכים הנאותות, כדי לסייע להעמקת ההתעוררות והתודעה היהודית הלאומית בקרב היהודים בברית-המועצות.
- ט. הפעילות למען יהודי ברית-המועצות בכל מקום חייבת להיות מבוקרת ומודרכת ונתונה למשמעת פעולה של מוסדות מוסמכים על-ידי ממשלת ישראל.
- י. המאבק צריך להתנהל על-ידי חזית יהודית רחבה, מאוחדת ופעילה, במאמץ לשחק את כל חלקי העם.
- יא. כל הגורמים המשתתפים בממשלת ישראל יפעלו לאיחוד ותיאום הפעולות של כל הגורמים הציבוריים ולמניעת פעילות החורגת מהמדיניות והחלטות של ממשלת ישראל בנושא זה. יש להבטיח את תוכנו היהודי כללי ואופיים הציבורי הכולל של המאבק.
- יב. במערכה המדינית ובמאמץ לעורר ולהביא לידי ביטוי של דעת הקהל העולמית יש להמשיך ולהביא לידיעת הרבים את מירב המידע על חיי היהודים בברית-המועצות, התסיסה הלאומית, מאבקם לעליה, שאיפתם לקיום חייהם הדתים, תוך הוקעת גילויי אפליה וקיפוח והמסע האנטי-יהודי תוך הקפדה על פרסום נתונים בדוקים ככל האפשר.
- יג. יש למנוע ככל האפשר פרסומים בישראל ובחו"ל המכילים נתונים מספריים, נתיבים ושיטות בקשר לעליה ולעולים.
- יד. יש להמשיך ולשמור על הבלטת התוכן היהודי הסגולי של המאבק ולהימנע מלכרכו באינטרסים לא יהודיים ובמאבקים נגד המשטר והאידאולוגיה הסובייטית.

יא. ההחלטה שמורה בזכירות הממשלה.

יב. מחקופה לחקופה תימסר סקירה על פעולת היחידה המפקדת על ריכוז המאבק במוסד לתאום ובממשלה.

468. הסברה - סמכויות שרים והעברת שטחי פעולה ממשרד ראש הממשלה

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנחנו עוברים לסעיף ההסברה. אני מודיעה לכם, שגם אם אשאר יחידה עד גמר הישיבה - תהיה החלטה בסעיף זה, כי ישנם שטחים שהם עכשיו הפקר. מונחת על השולחן התכנית של החלוקה.

כאשר זה הובא באותה ישיבה שלא הייתי בה - החלטתם שרוצים דיון על זה - בבקשה.

מר א.ל. דולצ'ין:

אמנם אני ממלא את מקומו של שר המסחר והתעשייה, אבל לא של יוסף ספיר. הוא ביקש לדעת מה היו הסיבות שגרמו לשר גלילי להתפטר. ואז הובטח לו לשמוע על זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה הכל?

שר השיכון ז. שרף:

אני מציע, לאחר שהשר ספיר יחזור - שהשר גלילי יסביר לו.

השר י. גלילי:

אני מקבל על עצמי להסביר לשר ספיר את הסיבות. אינני חושב שהשעה המאוחרת הזאת מתאימה לשמוע תשובה, כשהתשובה יכולה לשמש עילה לדיון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הדברים היסודיים פה הם: כל מה שנוגע להסברה בחוץ, כולל טיפול בעתונאי חוץ - זה על משרד החוץ.

כל מה שהיה קודם במשרד ראש הממשלה, בטיפולו של השר גלילי, כולל רדיו וטלוויזיה - זה הולך לשר החינוך והתרבות.

נשאר בידי מזכיר הממשלה רק דבר טכני אחד - לפרנס את לשכת העתונות בהודעות רשמיות.

השר א.ל. דולצ'ין:

זה תפקיד של דובר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא מזכיר הממשלה. ההודעות הרשמיות לעתונות, דרך לשכת העתונות, זה מזכיר הממשלה.

ואחרי זה נשאר משרד ראש הממשלה חופשי לגמרי, "מוסבר" לכל הארץ והעם שאין נגיעה למשרד ראש הממשלה לשום דבר - שיש לו איזו נגיעה להסברה, לא בפנים ולא בחוץ.

מר א.ל. דולצ'ין:

ברשות שר החוץ, יכולה ראש הממשלה להופיע לפגישות עם עתונאי חוץ.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה אתה חושב, שעכשיו אני מחפשת אותם? כאשר שולחים אותם אלי - אני רואה אותם, גם כן לא את כולם. אם לא ישלחו אותם - לא אראה אותם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מניח שצריך לקבל ההצעה להחלטה, אי-אפשר להשאיר שטח זה בלתי מסודר. יחד עם זאת הבינתי את הערתו של השר יוסף ספיר. גם אני חושב כי צריך בצורה זו או בצורה אחרת לקיים דיון בממשלה על בעיות ההסברה. וזאת צריך לעשות בהקדם. ראש הממשלה רצתה לעשות איזה דבר, הסכימה לעשותו, ואחר-כך הסכימה לא לעשות את זה. אני לא רוצה להיכנס פה להסדרים, אבל עצם בעית ההסברה, איך מנהלים הסברה, בעיקר בחוץ, וגם בפנים, מה יכולים חברי הממשלה לתרום בהערותיהם למי שאחראי על כך - זה צריך להיות נושא חשוב לדיון, אשר בזמנו, לגופו של ענין, לא דיברנו עליו. ויכינו השרים האחרים על כך הצעותיהם ונקיים דיון רחב על זה.

השר א.ל. דולצ'ין:

אני מבין שעד כה השר גלילי היה ממונה על עניני ההסברה טעם משרד ראש הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא בדיוק.

השר א.ל. דולצ'ין:

אני שואל, אחרי ההודעה של ראש הממשלה, שמשמעות מנושא זה, האם הדבר הזה הועבר למשרד החינוך והתרבות או לשד אלון?

ראש הממשלה ג. מאיר:

למשרד החינוך והתרבות. אני רוצה לגלות לשרים החדשים, שבעצם לדבר זה ישנה היסטוריה.

התחיל בזה זלמן ארן כאשר היה שר בלי תיק, במינהל ההסברה. כאשר הוא נחמנה בתור שר החינוך והתרבות - הוא לקח את החבילה הזאת - לא בלי רשות - וזה עבר למשרד החינוך והתרבות. אחר-כך - אני לא יודעת איך - זה חזר למשרד ראש הממשלה.

שר החוץ א. אבן:

כאשר הוא הפסיק להיות שר החינוך והתרבות - זה הוחזר לראש הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עכשיו זה חוזר למשרד החינוך והתרבות.

השר א.ל. דולצ'ין:

האם זה מחייב חקיקת חוק?

ראש הממשלה ג. מאיר:

הודעה בכנסת.

מוזכיר הממשלה מ. ארנון:

ישנו סעיף אחד המחייב אישור הכנסת.

השר י. גלילי:

יש לי משאלה לחברי הממשלה: הנושא הוא רציני והוא לא יתמצה על-ידי תשובות לשאלות רציניות, כפי שהציג אותן השר דולצ'ין בשלהי הישיבה, על-ידי תשובות לקוניות, שאינן חייבות להתקבל על-דעת השומעים.

אפשר לומר, שהיות ועניני ההסברה היו בשעתו בידי משרד החינוך והתרבות - זה חוזר לשם. אבל איש לא חייב לקבל עובדה זו עכשיו.

אני הצעתי, למשל, שאם כלה ונחרצה מאת ראש הממשלה שנושא זה לא נשאר במשרד ראש הממשלה - להעביר זאת למשרד החינוך והתרבות, משום זיקת גומלין של ענייני תרבות למבוגרים עם הסברה למבוגרים. אבל אין פירוש הדבר שזה הפתרון הנכון, שהרי גם ראש הממשלה בשעתו העלתה בדעתה תכנית שזה יהיה מרוכז במשרד שיקום - שיקום משרד לצורך זה.

אינני חושב שאפשר להיכנס לבירור זה בשלבי ישיבת

הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

דיון זה לא נחבקש, ולא מבקשים אותו.

שר חשיכון ז. שרף:

אם 40 חברי כנסת ידרשו את זאת - יהיה דיון.

השר י. גלילי:

האינפורמציה שבקשת וקבלת - לא דולה את העניין. במידה שיהיו חברי ממשלה שירצו לדון על בעיות

ההסברה - יעלו את זה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני בטוחה ששר החוץ בקרוב יביא בודאי דו"ח או הצעה על התכניות שלו. בכל-אופן, אני קוראת בעתונים ושומעת ברדיו, כי הוא עוסק בזה.

השר י. גלילי:

אני סבור שבירור כזה רצוי. אם אתה קורא על הקמת צוות-מוחות - לא שמעתי שממשלת ישראל הפקיעה סמכותה, לגבי המדיניות, ל-12 מוחות, שאף אחד מחבריה בממשלה לא ראוי להשתתף שם.

אבל אין לעכב את ההצעה שמוצעת על-ידי ראש הממשלה. אני שמח שאיש לא הציע לעכב. להשאיר חלל ריק במצב הקיים זה מזמין פירצות, הן לגבי תקשורת בפנים והן לגבי פעולות שמשרד החוץ נושא באחריותן.

נשאלה שאלה על-ידי השר י. ספיר - אשיב לו

תשובה.

שמענו מפי ראש הממשלה, שהיא סבורה שהנושא יגיע לדיון, אם ביוזמת שר החוץ אם ביוזמת שר החינוך והתרבות. כלי ספק שאז הבירור יגלוש לנסיון של שלוש השנים האחרונות. העניין זה יבוא גם לדיון נרחב בכנסת, יהיו חברי כנסת שלא יוותרו על אפשרות של החבטאות ודיון, כי תולים בזה כל מיני בוקי-סרוקי. גם מבחינת החוק - אמר היועץ המשפטי שמוכרחים להביא לכנסת, ויהיה דיון - אם יהיו מספר חברים שדורשים דיון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש סעיף שהכנסת צריכה לאשר.

השר י. גלילי:

לכן אני מציע, קודם כל מטעם של "צער בעלי חיים" על אלה שיושבים כאן, ושל העובדים בזה - לאשר את ההצעה שמובאת כאן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מודיעה שזה מאושר.

מ ח ל י ט י ס:

לרגל בקשתו של השר י. גלילי להשחרר מתפקידיו בענייני שירותי ההסברה במשרד ראש הממשלה ומתפקידו כאחראי לביצוע חוק רשות השידור:

- א. בהתאם לסעיף 31(א) לחוק יסוד: הממשלה, לאצול לסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות את הסמכויות על-פי סעיף 3 לפקודת הטלגרף האלחוטי הנוגעות לתחנות קליטה אלחוטית.
- ב. בהתאם לסעיף 30 לחוק יסוד: הממשלה, להעביר את סמכויות שר הדואר לפי סעיף 7 לפקודת הטלגרף האלחוטי הנוגעות לתחנות קליטה אלחוטית לסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות.
- ג. בהתאם לסעיף 1 לחוק רשות השידור, תשכ"ה-1965, להסמיך את סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות לבצע את החוק האמור.
- ד. בהתאם לסעיפים 17 ו-33(ב) לחוק יסוד: הממשלה, להעביר את פעולות ההסברה שהיו באחריות השר י. גלילי, במסגרת משרד ראש הממשלה למשרדים אחרים כלהלן:

(1) לענין שידורי רדיו וטלוויזיה, מרכז ההסברה, שירות הפרסומים, שירות הסרטים, וכן הפעולות של מרכז ההדרכה המיועדות לפנים הארץ - למשרד החינוך והתרבות.

(2) הפעולות של מרכז ההדרכה המיועדות לחו"ל וכן הפעולות היוזמות של לשכת העתונות הממשלתית הנוגעות לכתבים המייצגים אמצעי תקשורת חוץ - למשרד החוץ.

- ה. אצילת והעברת הסמכויות לפי סעיף 3 ו-7 לפקודת הטלגרף האלחוטי וההסמכה לפי חוק רשות השידור, תשכ"ה-1965, באות במקום אצילת והעברת הסמכויות וההסמכה, לפי המקרה, לשר י. גלילי, ומבטלות אותן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני חושבת שנצטרך להתפנות לדיון, גם על זה כותבים בעתונים - על חופש הדיבור. הקשבתי לשיחה שלך מר לנדאו, המראיין שלך היה עויין.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

והוא ידיד אישי גדול שלי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא לא רצה לעשות לך רע, אבל יצא מכליו וחזר ושאל: אולי בכל-זאת לא נוח לך, אולי בכל-זאת יש לך תלונות?

השר א.ל. דולצ'ין:

אמרו לי כי ביום אחד הופיע אורי אבנרי חמש

פעמים ברדיו ובטלוויזיה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

שמעתי אמר על הדיון בכנסת - אז נותנים את וילנר ולא את סנה. ננית שנחוצה אופוזיציה - גם סנה הוא אופוזיציה. אבל היות וסנה אמר דברי טעם ודאגה לענין - אז הוא לא טוב, אלא וילנר - כן.

השר י. גלילי:

אני רואה חובה נעימה לעצמי, בעקבות ההחלטה שנתקבלה, להודות למוזכיר הממשלה, מ. ארנון, שנוסף על עבודתו, הוא נענה לבקשתנו - בקשת ראש הממשלה ובקשתי אני לפני הבחירות - וקיבל על עצמו את הפיקוח על שירותי ההסברה של משרד ראש הממשלה. לא היה הממונה על רשות השידור, אבל העובדה שעברנו את תקופת הבחירות ולא נשמעו כל טענות על עיוותים, וגם לא נפסקה הפעולה שלו כעת, שהיתה פעולה יפה מאוד וזכתה לשבחים מפי שר האוצר, עכשיו לרגל התקציב - אני בטוח שאני מבטא בזה את דעת הממשלה כולה, להביע תודה לארנון על ההיענות שלו והעמל שהשקיע.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני יכולה לשבח אותו על חוכמתו, אבל זה סוד.